

Hanna Salo

SATEENKAARIPERHEEN TARINA. OPETUSMATERIAALI
SATEENKAARIPERHEISTÄ JA SEN KÄYTTÖ 1.-2.-
LUOKKALAISTEN KANSSA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
2012

SATEENKAARIPERHEEN TARINA. OPETUSMATERIAALI
SATEENKAARIPERHEISTÄ JA SEN KÄYTTÖ 1.-2.- LUOKKALAISTEN
KANSSA

Salo, Hanna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kesäkuu 2012
Ohjaaja: Pamppunen, Seppo
Sivumäärä: 31
Liitteitä: 1

Asiasanat: sateenkaariperheet, 1.-2. luokkalaiset, alkuopetus, sadut

---

Opinnäytetyönäni tuotin sateenkaariperheestä kertovan sadun. Sadun on tarkoitus olla 1.-2.- luokkalaisten kanssa käytettävä opetusmateriaali, jonka kautta opettajien on helpompi käsitellä sateenkaariperheitä lasten kanssa. Sadun ei ole tarkoitus olla valmis tietopaketti vaan apuväline opettajille. Opinnäytetyöni toteutin yhdessä Sateenkaariperheet ry:n kanssa.

Opetusmateriaalia varten keräsin tietoa siitä, millaisia 1.-2.- luokkalaiset ovat ja minkälainen materiaali palvelisi heitä parhaiten. Lisäksi selvitin minkälaista materiaalia sateenkaariperheet sekä Sateenkaariperheet ry toivoisivat. Keräsin myös tietoa saduista, niiden rakenteesta ja käytöstä. Lisäksi luin paljon sateenkaariperheistä kertovaa kirjallisuutta. Näiden tietojen pohjalta kirjoitin materiaalin.

Materiaali itsessään sisältää sadun, tietoa sateenkaariperheistä sekä valmiita vinkkejä opettajille. Näiden vinkkien avulla sateenkaariperheitä voi alkaa lasten kanssa käsittelemään. Satu kertoo 8 -vuotiaasta Maisasta, joka elää sateenkaariperheessä. Sadussa sateenkaariperhe teema kulkee koko sadun taustana, mutta satu ei keskity pelkästään siihen. Halusin, että sadussa asiat tapahtuvat luonnostaan, ilman että niiden tapahtumista täytyy selitellä perhemallista johtuen.

Ensi sijainen tarkoitus oli vain tuottaa opetusmateriaali ja testata sitä käytännössä, mikäli aika siihen riittäisi. Valitettavasti sadun vieminen koulumaailmaan jäi tapahtumatta, joten käytännön toimivuudesta en saanut tietoa. Toivoin saavani lopullisesta opetusmateriaalista palautetta sekä opettajilta että yhteistyökumppanilta, mutta aika-tilullista syistä johtuen en niitä saanut.

Opinnäytetyöraportissani käsittelen satuja, 1.-2.- luokkalaisia, alkuopetusta ja sateenkaariperheitä sekä kerron varsinaisen projektin toteutuksesta. Jatkossa toivon, että opetusmateriaalini päättyy vielä koulumaailmaan asti. Hienoa olisi myös, jos sateenkaariperheitä koskevaa materiaalia alettaisi tuottaa kaikkien saataville.

STORY OF A RAINBOW FAMILY. EDUCATION MATERIAL ABOUT
RAINBOW FAMILIES AND HOW TO USE IT WITH 1.-2.- GRADERS.

Salo, Hanna
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in bachelor of social services
July 2012
Supervisor: Pamppunen, Seppo
Number of pages: 32
Appendices: 1

Keywords: rainbow families, 1.-2. graders, primary education, fairy tales

---

My thesis is a fairy tale about rainbow families. It's meant to be used as an education material with 1.-2. graders. It's meant to help teachers and students to talk about rainbow families. The purpose of the fairy tale isn't to be just an education material. Instead it's meant to be used as a helping hand. I accomplish my thesis with Sateenkaariperheet ry.

For the education material, I look for information about 1.-2. graders and what kind of education material would service them the best. I also found out what kind of material rainbow families and Sateenkaariperheet ry wish for. I also look for information about fairytales. Then I read many books about rainbow families and then I started to write my material.

The material itself includes a fairy tale, information about rainbow families and tips for teachers how to handle rainbow families with kids. The fairy tale is about 8- year old Maisa, who lives in a rainbow family. The rainbow family theme runs throughout the whole fairy tale as a background, but it's not the focus of the whole story. I wanted things to happen naturally without the need of explaining them because of the family model.

The primary purpose was only to produce educational material and test it in practice, if there's enough time. Unfortunately exporting the fairy tale to schools didn't happen so I didn't get the information about its operation in practice. I hoped to get feedback about the final material from teachers and Sateenkaariperheet ry but I didn't have the time to get them.

In my thesis I deal with fairy tales, 1.-2. - graders, early education, rainbow families. I tell about the actual project as well. In future I hope that my education material will end up in schools. It would also be great to have more material about rainbow families that everyone could use.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	7
2.1	Opinnäytetyön tarkoitus.....	7
2.2	Opetusmateriaalin tavoitteet	8
3	YHTEISTYÖKUMPPANIN KUVAUS	9
3.1	Sateenkaariperheet ry.....	9
3.2	Sateenkaariperheet ry yhteistyökumppanina	9
4	KOHDERYHMÄN VALINTA JA KUVAUS	11
4.1	Kohderyhmän valinta.....	11
4.2	1-2 luokkalaiset.....	11
4.3	Alkuopetuksen määrittelyä	13
5	SADUT.....	14
5.1	Sadun määritelmä	14
5.2	Sadun rakenne.....	15
5.3	Sadun merkitys ja käyttö.....	15
6	SATEENKAARIPERHEET	17
6.1	Sateenkaariperheet	17
6.2	Sateenkaariperheiden lapset koulumaailmassa.....	17
6.2.1	Sateenkaariperheistä kertominen ja niiden käsitteleminen luokassa.....	19
6.2.2	Kiusaaminen ja siihen puuttuminen	20
6.3	Sateenkaariperheet ennen ja tänäpäivänä	21
6.4	Sateenkaariperheiden kirjo	23
6.4.1	Ydinperhe	23
6.4.2	Yhden vanhemman perhe.....	24
6.4.3	Etävanhemman perheet	24
6.4.4	Apilaperheet	25
7	OPETUSMATERIAALIN SYNTYMINEN	26
7.1	Ajatuksesta saduksi.....	26
7.2	Sadun kirjoitus ja kuvitus	27
8	POHDINTAA OPETUSMATERIAALISTA.....	29
	LÄHTEET.....	31
	LIITE	

1 JOHDANTO

Sateenkaariperheiden määrä on Suomessa jatkuvassa kasvussa. Tietoisuus sateenkaariperheistä on kuitenkin vielä vähäistä ja puutteellista, monissa tapauksissa jopa väärää. Tiedon vähäisyys sekä väärä tieto lisäävät mielestäni suvaitsemattomuutta. Tähän pulmaan halusin opinnäytetyössäni puuttua. Opinnäytetyössäni sateenkaariperheillä tarkoitetaan kaikkia seksuaalivähemmistöjen perheitä. Opinnäytetyöni kautta halusin lisätä lasten tietoisuutta sateenkaariperheistä sekä tätä kautta lisätä suvaitsevaisuutta perheiden moninaisuutta kohtaan. Ennen kaikkea halusin, että jokainen lapsi saa mahdollisuuden tuntea itsensä hyväksytyksi, perheestään huolimatta. Lapsen ei tule joutua selittelemään perhemalliaan kenellekään vaan hänen tulee voida olla ylpeä perheestään.

Avuksi erilaisen perhemallin käsittelyyn tuotin opinnäytetyönäni sateenkaariperheitä koskevan opetusmateriaalin, jota on tarkoitus käyttää 1.-2.- luokkalaisten kanssa. Opetusmateriaalina toimii satukirja, joka sisältää sadun, hieman tietoa sateenkaariperheistä sekä valmiita vinkkejä opettajille asian käsittelyyn. Opetusmateriaalin tuottamiseen sain apua niin sateenkaariperheiltä kuin Sateenkaariperheet ry:ltä. Sateenkaariperheet ry on vuonna 1996 perustettu järjestö, joka ajaa sateenkaariperheiden asioita ja etuja. Ennen opinnäytetyöni aloittamista olin yhteydessä Sateenkaariperheet ry:hyn ja sovin heidän kanssaan yhteistyöstä. Heiltä sainkin tärkeitä kommentteja ja palautetta koskien opinnäytetyötäni.

Sadussani 8 -vuotias Maisa elää sateenkaariperheessä, hänellä on kaksi äitiä. Satu ei kuitenkaan liiaksi keskity vain Maisan erilaiseen perheeseen, vaan sadussa Maisa saa pikkueljen. Maisan eläminen sateenkaariperheessä on vain sadun taustalla kulkeva teema.

Opinnäytetyötäni kirjoittaessani tiesin ottavani riskin aiheen arkaluontoisuuden vuoksi. Sadun kirjoittaminen oli haastavaa, koska mietin jatkuvasti sadun toimivuutta. En halunnut sen olevan liian informatiivinen, mutta vaarana oli myös, että satu keskittyisi liiaksi epäolennaiseen. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi, sen vieminen koulumaailmaan ei ollut itsestään selvyys. Alun perin tarkoitukseni oli kuitenkin

vain tuottaa materiaali ja jättää sen käytännössä testaaminen jollekin toiselle. Aiheen haastavuuden takia aikataulukin venyi hieman.

Opinnäytetyössäni käsittelen satuja, niiden merkitystä ja taustaa sekä käyttöä. Lisäksi kerron hieman alkuopetuksesta ja 1.-2.- luokkalaisista. Oleellista opinnäytetyössäni on tietenkin kertoa myös sateenkaariperheistä. Lopuksi käsittelen hieman opetusmateriaalin syntyä ja lopullista tuotosta. Lisäksi arvioin opinnäytetyöprojektiani sekä mahdollisia jatkoideoita.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Halusin tuottaa opinnäytetyön, jolla olisi oikeasti jonkinlainen konkreettinen tarkoitus. Opinnäytetyöni on tarkoitus olla lapsille suunnattu satu sateenkaariperheistä. Se on tarkoitettu käytettäväksi kouluissa 1.-2.- luokkalaisten kanssa. Tarkoituksena oli tuottaa opetusmateriaali, jonka kautta opettajien olisi helpompi lähteä käsittelemään sateenkaariperheitä lasten kanssa. Tarkoitukseni ei ollut tuottaa täysin valmista tietopakettia, vaan apukeino opettajille. Materiaali jättää siis paljon vastuuta myös opettajille. Se on enemmänkin apuväline, sillä monesti opettajien tiedot sateenkaariperheistä saattavat olla vähäiset tai virheelliset. Lisäksi vielä tällä hetkellä oppikirjoista välittyy stereotyyppistä kuvaa esimerkiksi tytöistä, pojista ja perheistä. Kasvattajalla on mahdollisuus antaa totuudenmukaisempi kuva nyky-yhteiskunnassa vallitsevasta moninaisuudesta, mikäli hänellä on siihen oikeanlaiset välineet. (Karvinen 2008, 198).

Materiaali on tarkoitettu käytettäväksi kaikille oppitunneille, sitä ei siis ole suunnattu mihinkään tiettyyn oppiaineeseen. Ajatukseni oli, että materiaalia voi käyttää esimerkiksi silloin, jos luokassa on sateenkaariperheen lapsi tai perheiden monimuotoisuus tulee muuten ilmi. Toki materiaali on tarkoitettu käytettäväksi muissakin tilanteissa. Tällä hetkellä oppikirjoista puuttuvat tiedot seksuaalisen suuntautumisen, sukupuolen ja perheiden moninaisuudesta tai nämä tiedot ovat vanhoja tai jopa vääriä (Karvinen 2008, 193). Tarkoitukseni oli tuottaa materiaalia tähän ongelmaan. Materiaalin ei myöskään ole tarkoitus olla vain tietopaketti, joten siksi sateenkaariperhe teema kulkee koko sadun läpi vain sadun taustalla. Koko satu ja pikkusisaren saaminen tapahtuu sadussa sateenkaariperheessä. On siis opettajan vastuulla käsitellä teema sadun luettuaan.

2.2 Opetusmateriaalin tavoitteet

Tavoitteenani oli tuottaa materiaali, jonka kautta lasten tietoisuus sateenkaariperheistä lisääntyisi. Lisäksi tavoitteenani oli tuottaa apuväline opettajille. Toivon, että kirjoittamani materiaalin avulla sateenkaariperheiden käsittely tulisi helpommaksi ja opettajat uskaltaisivat ottaa asian esille. Toivon myös, että materiaali lisää lasten tunnetta siitä, että heidät hyväksytään riippumatta siitä, millaisesta perheestä he tulevat. Jokaisen lapsen tulee voida olla ylpeä perheestään eikä kenenkään tule hävetä omaa perhettään. Materiaalini haluisin olevan sellainen, joka lisää lasten suvaitsevuuutta, sillä suvaitsevista lapsista kasvaa suvaitsevaisia aikuisia. Tavoitteena oli, että materiaali on selkeästi lapsille suunnattu ja lasta palveleva. Se tapahtuu lapsille tutussa ympäristössä ja käsittelee arkisia asioita. Siinä ei käytetä lapselle vieraita termejä vaan kieli on lapsenomaista. Tavoitteenani oli, että lapsen olisi helppo jollain tasolla samaistua satuun ja sen henkilöihin.

3 YHTEISTYÖKUMPPANIN KUVAUS

3.1 Sateenkaariperheet ry

Sateenkaariperheet ry on vuonna 1996 perustettu järjestö. Järjestöllä ei ole ainuttakaan palkallista työntekijää vaan järjestön toiminta perustuu täysin vapaaehtoisuuteen. Järjestölle valitaan vuosittain hallitus ja hallitukselle puheenjohtaja. Sateenkaariperheet ry:llä on monia eri toimintatapoja. Ennen kaikkea se järjestää sateenkaariperheille yhteisöllisiä tapaamisia ja vertaistukea useimmissa Suomen isoissa kaupungeissa. Lisäksi järjestö järjestää mm. perheleirejä kaksi kertaa vuodessa sekä toimii kouluttajana koulutustilaisuuksissa. Sateenkaariperheet ry toimii myös sateenkaariperheiden asioiden ajajana yhteiskunnallisissa keskusteluissa. Sateenkaariperheet ry pyrkii toiminnallaan tuomaan enemmän esiin perheiden moninaisuutta ja näin laajentamaan olemassa olevaa perhekäsitystä. (Jämsä 2007, 72-73.)

Sateenkaariperheet hakevat tukea Sateenkaariperheet ry:ltä varsinkin silloin, kun heillä on ongelmia eri viranomaisten ja palveluiden yhteydessä. Vuonna 2006 järjestetyssä sateenkaariperhekyselyssä käy ilmi, että lähes kaikki vastanneet olivat kokeneet Sateenkaariperheet ry:n todella merkittäväksi tueksi. Tärkeimmiksi toiminnan merkityksiksi kyselyssä nousivat byrokraattinen apu, omaan vanhemmuuteen saatu tuki, ympäristö, jossa jokainen perhe voi vapaasti olla omanlaisensa ja etenkin lasten tutustuminen toiseen samanlaisissa perheissä eläviin lapsiin. (Jämsä 2007, 72-73.)

3.2 Sateenkaariperheet ry yhteistyökumppanina

Päätettyäni opinnäytetyöni aiheen, lähdin miettimään tarvitsenko sen toteuttamiseen yhteistyökumppanin. Tultuani siihen tulokseen, että ulkopuolisen tahon tuki ja neuvot työhön liittyen, eivät koskaan voi olla pahitteeksi, ei ollut vaikea valita yhteistyökumppania. Sateenkaariperheet ry oli itselleni entuudestaan tuttu järjestö ja ensi töikseni otinkin yhteyttä järjestöön. Nopeasti sain heiltä vastauksen ja ilokseni sain kuulla, että he auttavat minua mielellään opinnäytetyössäni. Nopeasti pääsimme yhteisymmärrykseen siitä, minkälaista tukea opinnäytetyöni kanssa tarvitsen ja haluan, ja vastaavasti minkälaista tukea he voivat minulle antaa. Yhdessä tulimme siihen tu-

lokseen, että järjestö antaa minulle vinkkejä ja ehdotuksia siitä, mitä he opetusmateriaalilta toivovat ja minä puolestani lähetän heille materiaalia luettavaksi ja kommentoitavaksi. Alla muutamia Sateenkaariperheet ry:ltä saamiini kommentteja opinnäytetyöni aiheeseen liittyen

”On tärkeä aihe, toimivin olisi varmasti satu tai tarina”.

”Satukirjassa kuvitus on tärkeä erityisesti silloin jos se on lapsille. Opettajille suunnatussa kirjassa kuvitus ei niin tärkeä”.

”Tekstin tulisi olla mahdollisimman luontevaa”.

”Arjen avaaminen tärkeää, vanhemmuus on samanlaista kaikissa perheissä”.

”Syrjinnästä ei kannata puhua, mikäli kirjoittaja ei ole vahvasti asian sisällä/aiheen asiantuntija. Siinä voi helposti mennä pieleen. On herkkä asia”.

”Ei nyhkytarinaa eikä kiusaamistarinaa”.

”Siinä tulisi olla vanhempien keskinäisestä rakkaudesta”.

”Positiivisella sävyllä, voimaannuttava”.

Näiden kommenttien pohjalta lähdin kirjoittamaan opinnäytetyötäni.

4 KOHDERYHMÄN VALINTA JA KUVAUS

4.1 Kohderyhmän valinta

Alusta asti minulle oli selvää, että oppinäytetyöni kohdistuisi alle 12- vuotiaisiin lapsiin, jotta saisin haluamani lastentarhanopettajan pätevyyden. Aluksi mietin, että suuntaisin materiaalini päiväkotien esiopetusryhmiin. Aikani pohdittuani päädyin kuitenkin 1.-2.- luokkalaisiin, sillä mielestäni aihe sopi paremmin koulumaailmaan. Uskoisin, että 1.-2.- luokkalaisten valmiudet käsitellä asiaa ovat paremmat. Kohderyhmän halusin rajata melko tiukasti, sillä mitä laajempi kohderyhmä olisi ollut, sitä vaikeampi olisi ollut tuottaa kaikkia palveleva materiaali. Hilikka Ylösen kirjasta käy ilmi, että parhaassa satuiässä ajatellaan olevan 4-8- vuotiaiden (Ylönen 2000, 40). Tämä tosiasia olisi siis tukenut valintaani joka tapauksessa, riippumatta siitä olisinko valinnut esiopetusryhmät vai koululaiset. Aina pitää kuitenkin ottaa huomioon myös lapsen tausta, elämäntilanne, ominaisuudet sekä kehitystaso (Ylönen 2000, 40).

4.2 1.-2.- luokkalaiset

1.-2.- luokkalaiset lapset oppivat yleisesti ottaen nopeasti uusia asioita ja ovat innokkaita oppimaan. Heille opettaja on suuri auktoriteetti, jota arvostetaan ja ihailaan. Ryhmään kuulumisen tunne ja hyväksytyksi tuleminen ovat lapselle tärkeitä. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton www- sivut n.d.) Mikäli lapsi asuu sateenkaariperheessä, saattaa hyväksytyksi tuleminen mielestäni olla vaikeampaa. Tällaisissa tapauksissa tulee opettajien käyttää hyväkseen saamaansa arvostusta ja puuttuvat tilanteisiin, jossa sateenkaariperheiden lapset ajautuvat esimerkiksi riitaan tai joutuvat kiusaamisen kohteeksi perhemallistaan johtuen.

1.-2.- luokkalaisina lasten ajattelu on vielä hyvin konkreettista ja lapsen onkin helppoa käsitellä asioita joita hän voi itse nähdä tai tuntea. Lapsen mielikuvitus kehittyy ja lapsi pystyy arvioimaan, mikä on totta ja mikä ei. Välillä sadut ja mielikuvitus saattavat kuitenkin vielä sekoittaa toisiinsa. Lapsesta on kuitenkin mukava pohtia asioita esimerkiksi vanhempien kanssa. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton www-sivut n.d.)

Ikäkauteen liittyy halu oppia ja toive saada tietää kaikesta mahdollisimman paljon. 1.-2.- luokkalaiset arvioivat ihmisiä, niin kavereitaan, opettajiaan kuin vanhempiaan. 1.-2.- luokkalaiset haluavat oppia kaiken mahdollisimman nopeasti. Heille on tärkeää oppia olemaan hyvä jossakin. Tärkeää on tulla ystäviensä keskuudessa parhaaksi jossakin. (Aidarova, 1991, 32-33.)

1.-2.- luokkalaisena lapset joutuvat myös oppimaan ja ratkaisemaan vaikeitakin tehtäviä. Heidän tulee oppia luomaan suhteet ikätovereihinsa sekä muihin heitä ympäröiviin ihmisiin, sekä kotona että koulussa. Lasten on tärkeää muodostaa käsitys myös itsestään ja siitä mihin he pystyvät ja mihin eivät. (Aidarova 1991, 33.) Mielestäni suhteiden luomisessa tärkeää onkin se, että lapsi tuntee olonsa hyväksytyksi. Lapsen voi olla vaikeaa luoda suhteita esimerkiksi ikätovereihinsa, mikäli lapsi tuntee, ettei häntä hyväksytä esimerkiksi juuri hänen perhemallinsa takia. Siksi olisikin tärkeää, että opettajat ottaisivat huomioon kaikki perhemallit ja käsitelisivät niitä luokassa tasapuolisesti.

Vuosiluokkien 1.-2. opetuksessa tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen, erityisesti esiopetuksen, antamat valmiudet. Esi- ja perusopetuksesta on rakennettava ehyt ja johdonmukainen kokonaisuus. Alimpien vuosiluokkien opetuksen erityisenä tehtävänä on kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. (Opetushallituksen www- sivut 2012.)

4.3 Alkuopetuksen määrittelyä

Alkuopetuksessa keskitytään siihen mihin esiopetuksessa on jääty. Opettajan tulee suunnitella opetusta oppilaiden edellytysten mukaan ja oppilaan näkökulma voidaan ottaa huomioon monissa opiskelutilanteissa. Alkuopetuksessa eri tiedonaloja yhdistellään ja asioita ja ilmiöitä opetellaan kokonaisuutena. Oppimistilanteiden tulee olla toiminnallisia ja leikinomaisia, sillä niin ne tukevat parhaiten oppimista. Alkuopetuksen aloittava lapsi elää satujen ja tarinoiden maailmassa ja satujen kautta lapsi kerääkin sanoja ja mielikuvia itselleen. Opettajan olisi hyvä päivittäin lukea lapsille jotain heitä kiinnostavaa, uusia maailmoja avartavaa. Materiaaleina voidaan käyttää muun muassa satuja ja loruja. Opettajan lukemista saduista ja tarinoista on hyvä keskustella yhdessä lukuhetken lopuksi. Alkuopetuksessa käytetään apuna myös leikkiä. Leikin avulla lapsi oppii vuorovaikutustaitoja, ryhäsääntöjä ja muita tärkeitä asioita. Myös draamaa voidaan käyttää opetusmenetelmänä. Sen kautta lapsien kanssa voidaan esittää satuja, tarinoita, erilaisia elämäntilanteita ja tapahtumia. Oppimisympäristön tulee tarjota lapsille myös mahdollisuuksia itseohjautuvaan opiskeluun, sillä jokaisessa opetusryhmässä on eritasoisia oppilaita. Lapsi tulee ohjata sellaisten menetelmien pariin, joka tukevat hänen kehitysvaihettaan. (Oulun kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma www- sivu 2004.)

Kun alkuopetuksessa lähdetään siitä mihin esiopetuksessa ollaan jääty ja mitä oppilaat ovat jo oppineet, liitetään uudet asiat oppilaiden aiempiin tietoihin. Tällä tavoin opetusta pyritään eheyttämään. Opetussisällöt olisi hyvä kytkeä oppilaan omaan elämämpiiriin ja oppilaan omat kokemukset tulisi ottaa mukaan opetukseen. Tällä tavoin opetus olisi oppilaille mielekkäämpää, sillä oppilaan omia kokemuksia ei voida koskaan irrottaa opetuksesta. Opettaja vastuulle lankeaa osittain vastuu siitä, että oppilaat huomaavat miten opiskeltavat asiat liittyvät heidän elämäänsä, sillä opettaja pystyy usein löytämään sellaisia yhtymäkohtia, joita lapsi ei itse huomaa. (Aho&Havunnuutinen 2002, 33.)

5 SADUT

5.1 Sadun määritelmä

Satuja on kerrottu jo vuosituhansien ajan ja ne ovatkin yksi vanhimmista kertomakirjallisuuden muodoista. Sadut kerrottiin ja kirjoitettiin yhä uudelleen ja uudelleen. Entisaikojen satujen oli tarkoitus vedota kuulijaansa ja tämän mielikuvitukseen. Sadut saivat ihmisten ajatukset ja kuvittelukyvyn liikkeelle, mutta samalla pyrkivät kuitenkin muuhunkin, kuin mielikuvituksen herättämiseen. Usein satujen opetukset kohdistuivatkin johonkin yhteiskunnalliseen epäkohtaan. Satujen suurin ja keskeisin tehtävä onkin opetus siitä, että lopussa hyvä voittaa pahan. Mikäli onnellista loppua ei ole, ei voida enää puhua sadusta. Siinä tapauksessa on palattu realistiseen arkipäivään. Satujen tulee aina vedota lukijaansa ja kuulijaansa ja se antaa arjelle erilaisia mahdollisuuksia. Satu vie kuulijansa erilaiseen maailman, mihin hän on tottunut. Parhaimmillaan satu herättää kuulijansa luovuuden. (Mäkelä n.d.)

Satuja voidaan kuvata myös useita episodeja sisältäväksi kertomataiteeksi. Usein saduissa tapahtuu yliluonnollisia asioita arkisessa ympäristössä. Saduissa suuret asiat ovat yleensä sidottuina yhteen pieneen asiaan, siihen joka saa kaiken liikkeelle. Saduissa kuulija on usein myös sadun päähenkilö edellä. Kuulija voi tietää tai arvata, mitä päähenkilölle tapahtuu, esimerkiksi, että valheesta seuraa rangaistu, mutta sadussa päähenkilö ei sitä tiedä. (Ylönen 2000, 9-11.)

Mielestäni satuja voidaan tänäkin päivänä käyttää yhteiskunnallisten asioiden kertomiseen ja selittämiseen. Lasten maailmassa satujen ei tarvitse olla totista totta, joten vaikeatkin asiat voidaan esittää lapsellisemmassa muodossa. Ihmisten hahmot voidaan vaihtaa eläimiin ja vaikeista asioista voidaan tehdä lapsille helpommin lähestyttäviä. Juuri tästä syystä valitsin opetusmateriaalini pohjaksi sadun, jossa lapsille tuttuja asioita tapahtuu sateenkaariperheessä.

5.2 Sadun rakenne

Lähes kaikissa saduissa on samanlainen rakenne. Yleensä sadun alussa esitetään ongelma, joka päähenkilön täytyy ratkaista tai josta hänen on päästävä ylitse. Ongelma voi olla esimerkiksi mahdottomalta tuntuva tehtävä tai yllättävä tapahtuma. Sadun edetessä päähenkilö oppii kokemuksista, sekä omistaan että muiden. Hän ymmärtää, että selviytymiseen tarvitaan muiden apua, että apua saadaan ja apua tulee myös antaa. Sadussa päähenkilö oppii luottamaan ystäviinsä ja itseensä. Ennen ongelman ratkeamista, ilmaantuu saduissa usein kriisi. Kriisin ratkeamisen jälkeen päähenkilön elämässä seuraa usein muutos. Tällainen muutos on välttämätön ongelman ratkeamisen kannalta. Sadun on aika päättävä, kun päähenkilö on onnellinen. Hänet hyväksytään sellaisenaan ja häntä rakastetaan (Ylönen 200, 12-13.)

5.3 Sadun merkitys ja käyttö

Saduilla voi olla monenlaisia merkityksiä. Ne voivat viihdyttää, rohkaista ja lohduttaa kuulijaansa, mutta samalla ne voivat myös opettaa oikeanlaista käyttäytymistä ja moraalialia. Satujen seuraaminen opettaa lasta kuuntelemaan. Saduissa esiintyvät lapselle vieraat käsitteet, tulee selittää lapselle, jolloin myös lapsen sanavarasto karttuu. Satujen kautta lapselle voidaan myös opettaa arkisiakin asioita. (Ylönen 2000, 27.)

Saduissa ei ole tärkeää, että lapsi ymmärtää tekstin vaan tärkeää on ymmärtää tekstin sisältämä ajatus. Teksti on vain vaihe ymmärtämiseen ja tärkeintä on merkityksen käsittäminen. (Ylönen 2000, 27.) Kirjoittamassani sadussa sateenkaariperheteema kulkee vain sadun taustana, eikä sitä oikeastaan käsitellä tekstissä. On opettajan vastuulla käsitellä satua ja käydä läpi sen merkitystä lukemisen jälkeen.

Satujen on tärkeää tuottaa lapselle iloa. Saduissa ongelmalliset tapahtumat loppuvat, koska satukin loppuu. Sadut eivät kuitenkaan lopu mielivaltaisesti vaan ensin niissä täyttyvät syntyneet toiveet ja odotukset ja ongelmat ratkeavat. Satujen kautta lapsen abstrakti ajattelu kehittyy, koska asioiden käsittäminen ja käsitteleminen kuvitteellisella tasolla on luovuuden perusta. Saduissa lapsi samaistuu sadun päähenkilöön, joka sadun edetessä oppii luottamaan itseensä. Näin myös lapsen itsetunto ja -

luottamus kasvaa ja lapsen henkinen hyvinvointi ja kehitys edistyy. (Ylönen 2000, 27-28.)

Satujen avulla voidaan myös käsitellä lapsille vaikeita tunne-elämän ongelmia kuten syrjäytymistä tai hylätyksi tulemistä. Sadussa voidaan käsitellä sellaisia asioita, jotka lapsi voi liittää omaan elämäänsä. Samaistumalla sadun henkilöön ja hänelle tapahtuviin ongelmiin ja onnistumisiin, lapsi saa toivoa ja tunteen siitä, että vastoinkäymiset eivät ole ylivoimaisia. Saduilla voidaan pyrkiä lisäämään myös lasten myötätuntoa. Satujen kautta lapsi saattaa ymmärtää, miltä tuntuu jos pilkataan tai jätetään kaveripiirin ulkopuolelle. Satu voi myös lohduttaa ja rohkaista lasta. Tärkeää ei ole, että lapsi ymmärtää sadun yksityiskohtia, kunhan hän ymmärtää sadun sanoman. (Ylönen 2000, 62-65.)

6 SATEENKAARIPERHEET

6.1 Sateenkaariperheet

Sateenkaariperhekäsitteen kautta halutaan tuoda esille erilaisten perheiden kirjoa ja itse termi sisältää monenlaisia perheitä (Jämsä 2009, 138). Sateenkaariperheiksi luetaan kaikki seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat perheet eli homojen, lesbojen, bi- ja trans-ihmisten lapsiperheet. Lisäksi sateenkaariperheisiin voidaan laskea joukko heteroperheitä, jotka haluavat ylittää perinteiset sukupuoliroolit ja perinteisen perhemallin. Suurin osa sateenkaariperheiden vanhemmista on naisia mutta miespareilla ja transmiehillä on kuitenkin yhä useammin lapsiperheitä, kuin julkisesta keskustelusta voisi päätellä. Tämä saattaa johtua siitä, että Suomessa lapsen saaminen on miespareilla hankalampaa kuin naispareille. Vuonna 2006 tehdyn sateenkaariperheet kyselyn mukaan sateenkaariperheiden määrä on jatkuvassa nousussa. Vuonna 2008 Suomessa arvioitiin olevan tuhansia sateenkaariperheitä. Kymmenen vuoden kuluttua lasten ja heidän vanhempiensa kanssa toimivat ammattilaiset tulevat työssään yhä useammin kohtaamaan sateenkaariperheitä ja näiden lapsia. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että ammattilaiset hankkivat tietoa ja valmiuksia kohtaamaan sateenkaariperheissä elävät lapset. Arki sateenkaariperheissä on yhtä tavanomaista kuin missä muussa tahansa perheessä. Keskenään sateenkaariperheet ovat hyvin erilaisia. Lähes kaikkia perheitä kuitenkin yhdistää perheen tarkka suunnittelu ja voimakas sitoutuminen lapsen elämään. (Jämsä 2008, 26-27) Sateenkaariperheiden tarkkaa määrää on vaikea arvioida, koska tilastoihin päätyvät vain ne lapsiperheet, jotka elävät ydinperheenä. Sateenkaariperheistä alle puolet elää rekisteröidyssä parisuhteessa, joten perheiden todellinen määrä on ainakin kaksinkertainen. (Jämsä & Kuosmanen 2007, 13.)

6.2 Sateenkaariperheiden lapset koulumaailmassa

Koulun tulee olla sellainen ympäristö jossa lapset tuntevat tulevansa hyväksytyiksi sellaisina kuin ovat, ja jossa heitä arvostetaan, sillä lapset viettävät paljon aikaansa koulussa. Tärkeää on myös, että lapsen perhettä arvostetaan sillä lapsen itsearvostus koostuu pitkälti siitä, kuinka hänen perhettään arvostetaan. Lasta ei koskaan tule pi-

tää irrallisena omasta perheestään. Kaikenlaisista perheistä tulee puhua koulussa, sillä lapsi voi kokea itsensä hyväksytyksi vain silloin kun lapsen perhekin on näkyvä. Jokaisella lapsella tulee olla oikeus ja mahdollisuus olla ylpeä perheestään. (Karvinen 2008, 223.)

Sama asia todetaan myös perusopetuksen opetussuunnitelmassa:

”Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista sekä hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Sen avulla edistetään myös suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä. Perusopetuksen avulla lisätään alueellista ja yksilöiden välistä tasa-arvoa. Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset oppijat ja edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa antamalla tytöille ja pojille valmiudet toimia yhtäläisin oikeuksin ja velvollisuuksin yhteiskunnassa sekä työ- ja perhe-elämässä.” (Opetushallituksen www- sivut 2012.)

Koulussa perheiden ja seksuaalisten suuntautumisten moninaisuutta voidaan käsitellä monin tavoin ja jokaisen oppiaineen yhteydessä. Tärkeää on, ettei moninaisuuden käsittelyä jätettäisi vain yhdelle tunnille vaan moninaisuus olisi mukana lähes kaikessa. Esimerkkejä käytettäessä voitaisiin tutun ja turvallisen heteroisän tai –äidin sijasta käyttää myös homoseksuaalia vanhempaa. (Karvinen 2008, 223.)

Lapsen kasvun ja oppimisen tukemisessa on ensiarvoisen tärkeää kodin ja koulun yhteistyö. Tämän yhteistyön lähtökohtana tulee olla vanhempien ja opettajan keskinäinen kunnioitus ja tasa-arvo. Myös yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjimisen seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Haasteita aiheuttaa kuitenkin se, jos opettaja ei ole aiemmin työssään kohdannut sateenkaariperheitä. Tällöin häneltä saattaa puuttua tarvittava tieto, joka saattaa johtaa siihen, että opettajasta tuntuu, ettei hän kehtaa kysyä tai hänen kysymyksensä ovat jollain tavalla noloja. Tärkeää olisi kuitenkin muistaa, että parempi on kysyä tyhmää kuin tehdä oletuksia kysymättömyyden johdosta. Sateenkaariperheiden vanhemmat ovat lähes poikkeuksetta valmiita kertomaan perheestään opettajalle, kunhan tämä vain uskaltaa kysyä. Opettajan saadessa tiedon siitä, että hänen luokalleen on tulossa sateenkaariperheen lapsi, voi opettaja kirjata miel-

tään askarruttavat kysymykset paperille ja tilanteen tullen esittää ne lapsen vanhemmille. Aina on kuitenkin hyvä muistaa, että jokainen perhe on ainutlaatuinen. (Karvinen 2008, 224-225.)

Jokaisella opettajalla tulisi olla jonkinlainen tieto siitä, mitä sateenkaariperheet ovat sillä opettajan näyttämä hämmennys saattaa herättää hämmennystä myös lapsissa. Opettajan tulee kuitenkin ottaa vastuu hämmennyksestään ja selittää tilanne lapsille. Opettajan tulee tiedostaa myös se, että sateenkaariperheiden lapset eivät tarvitse erityiskohtelua. Tärkeää on tunnistaa jokaisen lapsen erityistarpeet. Opettaja voi olla aktiivinen myös itse ja esittää avoimia kysymyksiä kuten, keitä teidän perheeseen kuuluu tai miten teidän perheessä. Opettajan on kuitenkin tärkeä miettiä, mikä tieto on oleellista koulun kannalta. (Karvinen 2008, 225-226.)

6.2.1 Sateenkaariperheistä kertominen ja niiden käsitteleminen luokassa

Opettajan oma arvomaailma tai mahdollinen uskonnollinen vakaumus voi olla haitallinen tekijä sateenkaariperheitä kohdatessa. Opetustilanteessa opettajan olisi tärkeää osata erottaa ammatti minä ja henkilökohtainen minä. Opettajan oma persoonallisuus, arvot tai valinnat eivät saa vaikuttaa oppilaan kohtaamisen tasavertaisesti ja ilman syrjintää. Sateenkaariperheillä itsellään saattaa olla aiempia negatiivisia kokemuksia koulua kohtaan, mikä vaikeuttaa opettajan ja perheen kohtaamista ja vuoro-vaikutusta. Opettajan tulee tehdä vanhemmille selväksi, että koulussa jokaista perhettä arvostetaan yhtä paljon ja jokainen perhe ansaitsee ja tulee saamaan yhdenvertaisen kohtelun. (Karvinen 2008, 228-229)

Perheestä kertominen ja ns. ”kaapista tulo” on aina vanhempien vastuulla, eikä lapsen tulisi joutua koulumaailmassa kantamaan vastuuta siitä. Lasta saattavat hämmennetään oudot kysymykset hänen hänelle normaalista perheestään. Aivan kuin kaikkien muidenkin lasten, on sateenkaariperheiden lapsille tärkeää, että he voivat puhua perheestään ja tuoda sen näkyväksi ilman pelkoa tai hämmennystä. Opettaja voi käyttää puheessaan ja tehtävänannoissa sellaisia esimerkkejä, jotka kattavat kaikkien lasten perhetaustan. Opettajan tulee puheissaan antaa jokaiselle oppilaalle tilaa tuntea, että heidät huomioitaan omana itsenään. (Karvinen 2008, 230-231.)

Vanhempien lisäksi myös opettaja voi auttaa lasta kertomaan perheestään. Luokkakaverit eivät välttämättä usko, jos lapsi kertoo hänellä olevan vaikka kaksi äitiä. Tällaisessa kohtaa on opettajan vastuulla selittää, että perheitä on monenlaisia, mutta jokainen perhe on yhtä tärkeä. Kaikille lapsille on tärkeää, että heidän perheensä on näkyvä ja hyväksytty. Etenkin lapsille joiden perhe on valtavirrasta poikkeava, on erityisen tärkeää, että moninaisuus näkyy koulussa ja opetuksessa. Opettajan tulisi puheessaan väittää myös termejä homopari ja lesbopari, puhuttaessa lasten vanhemmista, sillä vanhemmuuden nimeäminen ja näkeminen seksuaalisen suuntautumisen kautta korostaa vanhemmuudelle epäolennaisia asioita. Lapselle esimerkiksi äiti on aina äiti, oli hän hetero tai lesbo. (Karvinen 2008, 232-233.)

6.2.2 Kiusaaminen ja siihen puuttuminen

Oppimisympäristön tulee olla sekä fyysisesti, psyykkisesti että sosiaalisesti turvallinen. Oppimisympäristön on tarkoitus edistää opettajan ja oppilaiden sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Ilmapiiirin tulee olla rohkaiseva ja avoin. Aina tämä ilmapiiiri ei kuitenkaan toteudu ja lapset joutuvat toisten lasten kiusaamisen kohteeksi. Välitunneilla ja luokissa esimerkiksi homotellaan. Usein lapset eivät homotermiä käyttäessään ajattele sanan alkuperäistä merkitystä, mutta se ei poista sitä tosiasiaa, että sanan käyttö on loukkaavaa ja tukee virheellistä stereotypiaa. Sateenkaariperheen lapsi voi ottaa homotellun henkilökohtaisena loukkauksena perhettään kohtaan, siksi kaikenlainen homotellu ja homovitsit tulisi kylvää pois koulusta. Kaikki mikä loukkaa vanhempia, loukkaa usein myös lasta, sillä lapsi on aina solidaarinen vanhempaansa kohtaan. (Karvinen 2008, 234.)

Opettajan vastuulla on puuttua kiusaamiseen. Hänen tulee käsitellä tasavertaisuutta ja perheiden ja seksuaalisuuden moninaisuutta lasten kanssa. Lapsille tulee selittää, että homotellulla he saattavat tietämättään loukata monia ihmisiä. Homofobinen kiusaaminen saattaa näkyä kuitenkin monella muullakin tavalla kuin nimittelynä. Kaikenlainen toiseen ja hänen perheeseensä kohdistuva nimittely, juorujen levittely, väkivalta tai muu sellainen joka fyysisesti tai henkisesti loukkaa toista, katsotaan kiusaamiseksi eikä sellaista tule sallia koulussa. Myös poissulkeminen ja yksin jättäminen

ovat kiusaamisen muotoja. Sateenkaariperheen lapsen leikeistä poissulkeminen hänen perheensä vuoksi on yhtä lailla kiusaamista ja häirintää kuin kiusaamisen suoremmat muodot. Opettajan tehtävänä onkin tunnistaa ja puuttua kaikenlaiseen kiusaamiseen. Mikäli opettaja ei välittömästi puutu epäasialliseen kielenkäyttöön ja käyttäytymiseen, viestii hän asiattomille puheille hiljaista hyväksyntää. (Karvinen 2008, 234-235, 237.)

6.3 Sateenkaariperheet ennen ja nyt

Rikolliseksi ja sairaaksi leimaamisen pelko sai monet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat perheet ja ihmiset pitämään seksuaalisen suuntautumisensa visusti salassa ulkopuolisilta. Vaikka ennakkoluulot ovatkin kautta aikojen ajaneet ihmiset pitämään valtavirrasta poikkeavat suuntauksensa piilossa, ovat erilaiset perheet olleet kaikkien tiedossa huhupuheiden tasolla.

Aina on kuitenkin ollut olemassa homoseksuaaleja vanhempia, vaikka yhteiskunta on tehokkaasti tuonut julki kuvaa heteroseksuaaleista lasten vanhempina. Jo historiankirjoituksetkin tuntevat paljon tapauksia, joissa lapsia ovat kasvattaneet kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä. (Jämsä 2007, 163.)

Suurin este sateenkaariperheiden näkymiseen kulttuurisena ilmiönä onkin ollut yhteiskunnan luoma käsitys vain heteroseksuaaleista vanhemmista. Paljon on vaikuttanut myös aiemmin mainittu sairaus- ja rikollisuusluokitus. Näiden luokitusten poistuttua on sateenkaariperheiden näkyvyys pikkuhiljaa lisääntynyt. Aluksi homoseksuaalit vanhemmat tulivat näkyväksi oikeudenkäynneistä, joissa käsiteltiin voiko heterosuhteesta eronnut homovanhempi olla lapsensa huoltaja. Näiden oikeudenkäyntien pohjalta alettiin pikkuhiljaa kerätä tietoa homovanhempien kasvattamien lasten hyvinvoinnista. Tätä tietoa on kerätty jo vuosikymmeniä ja yhä uudelleen sen kautta käy ilmi, ettei ole lapsen hyvinvoinnin kannalta oleellista, mitä seksuaalista suuntautumista hänen vanhempansa edustavat. Nämä tutkimukset osoittavat, että homoseksuaalit vanhemmat ovat aivan yhtä kiinnostuneita lapsestaan, herkkiä tämän tarpeille ja muodostavat yhtä lailla kiintymyssuhteen lapseen kuin heteroseksuaaliset vanhemmat. (Jämsä 2007, 163-164)

1970-1980- luvuilla sateenkaariperheet olivat suurimmaksi osaksi yksinhuoltajaperheitä tai uusperheitä. Vaikka tuohon aikaan tie vanhemmuuteen oli kivikkoinen homoseksuaaleille, hankkivat naiset tietoisesti lapsia lesbo- tai biseksuaaleina. 1980-luvulla tehty kysely osoittaa, että tuohon aikaan 10 prosentilla homomiehistä ja 13 prosentilla lesbonaisista oli lapsia. (Jämsä 2007, 164.)

Vähitellen maailmalla alkoivat tulla näkyväksi erilaiset perheet. Aluksi sateenkaariperheet olivat suurimmaksi osaksi homoseksuaalisten naisten perustamia yksinhuoltajaperheitä tai kahden naisen perheitä. Pikkuhiljaa homoseksuaalit miehetkin alkoivat kuitenkin perustamaan perheitä. Suomessa sateenkaariperheet olivat vielä 1990-luvulle asti suurimmaksi osaksi uus- tai yksinhuoltajaperheitä. 1990- luvun lopulla sateenkaariperheiden monimuotoisuus kuitenkin kasvoi. Sateenkaari-perheiden monimuotoisuuden lisääntyminen johtuu pitkälti lainsäädännön muutoksista, mutta myös yhteiskunnan asenteiden muutoksesta. Yhteiskunnan avautuessa yhä useammat perheet uskalsivat alkaa elämään omaa perhe-elämäänsä näkyvämmiin ja monet saivat rohkeutta perustaa haluamansalaisen perheen. (Jämsä 2007, 165.)

Sateenkaariperhe käsite tuli näkyvämmäksi vuonna 1996, kun perustettiin ensimmäinen sateenkaariperheiden etua ajava järjestö, Sateenkaariperheet ry. Aluksi sateenkaariperhe käsite oli tuttu vain yhdistyksen sisällä, mutta pikkuhiljaa se levisi yleisesti käytetyksi käsitteeksi. 2000- luvun alussa sateenkaariperheet olivatkin jo hurjassa kasvussa. Perheet olivat kuitenkin enimmäkseen yhä uus- tai yksinhuoltajaperheitä, koska sateenkaariperheet olivat kuitenkin yhteiskunnassa vielä hyvin näkymättömiä. Pikkuhiljaa sateenkaariperheitä alettiin kuitenkin käsitellä yhä julkisemmin esim. erilaisten seminaarien kautta, ja vuosituhannen vaihteessa mietittiinkin jo koti-inseminaation käytäntöjä ja hedelmöityshoitojen saamista. Koti-inseminaatio olikin vuosituhannen vaihteessa yleisin keino lasten saamiseksi. Siinä nainen saatettiin rasakaaksi ilman lääkärin avustusta, miehen luovuttamalla siittiöillä. Pikkuhiljaa myös hedelmöityshoitojen kautta syntyneet lapset yleistyivät. (Jämsä 2007, 166-167.)

Sateenkaariperheet ovat käyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana läpi suuria mullistuksia. Perheet ovat tulleet monella taholla yhä näkyvimmiksi. Perheiden on täytynyt opetella elämään muiden perheiden kanssa, näistä hieman poiketen, mutta

samantasoista vanhemmuutta toteuttaen. Sateenkaariperheiden kohtaaminen on luonut haasteita myös monien alojen ammattilaisille. Päiväkodit, koulut ja neuvolat ovat saaneet asiakkaikseen yhä enemmän sateenkaariperheitä ja niissä eläviä lapsia. Usein nämä kohtaamiset ammattilaisten kanssa ovat olleet positiivisia, mutta poikkeuksia-kin löytyy. Suurin asia, joka huomataan, on kuitenkin se, että arki jokaisessa perheessä, perhemallista riippumatta, on samanlaista arkisten asioiden hoitoa sekä pieniä iloja ja suruja. Sateenkaariperheet joutuvat yhä kuitenkin liian usein kokemaan jatkuvaa ”ulostuloa”, paljon tilanteita, joissa vanhempien seksuaalinen suuntautuminen tulee julki. Varsinkin perheissä, joissa on kaksi vanhempaa. (Jämsä 2007, 168-170.)

6.4 Sateenkaariperheiden kirjo

Sateenkaariperheisiin syntyvät lapset syntyvät monin erin tavoin. Toiset synnyttävät lapsen itse, toisille lapsen synnyttää ystävä tai puoliso. Joskus lapsia saattaa kasvattaa yhdessä enemmän kuin kaksi vanhempaa. Naispareilla lasten isä saattaa olla tuntematon tai hyvinkin paljon mukana lasten kasvatuksessa. Sama koskee miespareja. Suomessa ei kuitenkaan tiedetä yhtään tapausta, jossa lapsi olisi syntynyt kahden isän perheeseen virallisen sijaissynnyttäjän kautta. Suomessa ei myöskään ole mahdollista, että homoparit adoptoivat yhdessä lapsen. Transihmisten perheissä lapset ovat voineet syntyä joko molempien vanhempien tai vain toisen sukusoluista. Monien homoseksuaalisten vanhempien elämään lapsi on tullut uusperhemallin kautta. Sateenkaariperheet voivat olla ydinperheitä, uusperheitä, yhden vanhemman perheitä, etävanhemman perheitä tai apilaperheitä. (Jämsä 2008, 36-37.)

6.4.1 Ydinperhe

Ydinperhe koostuu yhdestä tai useammasta lapsesta ja kahdesta vanhemmasta. Useimmiten ydinperheet ovat naisparien perheitä, joissa lapsilla ei ole tosiasiallista

isää. Harvoissa tapauksissa ydinperheet ovat kuitenkin myös kahden isän perheitä, joissa lapsen synnyttänyt nainen ei ole tekemisissä lapsen kanssa. Ydinperheiksi luetaan myös transvanhempien perheet, joissa lapset ovat syntyneet esim. puolisoiden omista sukusoluista. Ydinperhemuotoiset sateenkaariperheet tulevat yleisesti ottaen tunnetummiksi kuin muunlaiset sateenkaariperheet. Tämä johtuu siitä, että palvelujärjestelmämme on järjestäytynyt hetero- ja parisuhdeoletuksille. Muiden sateenkaariperheiden tunnettavuutta vaikeuttaa myös se, että byrokraattiset toimintatavat ja esimerkiksi asiakirjat eivät tunnista perheiden moninaisuutta. (Jämsä 2008, 37-38.)

6.4.2 Yhden vanhemman perhe

Yhden vanhemman perheen muodostavat yksi tai useampi lapsi ja yksi vanhempi. Tällaisia perheitä ovat erityisesti yhden naisen itsellisesti perustamat perheet. Tällaisissa perheissä lapset saavat usein alkunsa hedelmöityshoitoklinikalla. Yhden vanhemman perheessä vanhemman seksuaalinen suuntautuminen ei ole välttämättä yhtä julkinen kuin kahden vanhemman perheissä. Yleisesti ottaen yhden vanhemman perheet lasketaan automaattisesti yhden heterovanhemman perheiksi. Jatkuva väärin tulkituksi tuleminen saattaa olla raskasta vanhemmalle. Tärkeää olisikin, että yhden vanhemman perheissä vanhemman identiteetti otettaisiin huomioon, vaikkei se konkreettisesti näkyisikään. (Jämsä 2008, 38-39.)

6.4.3 Etävanhemman perheet

Sateenkaariperheissä osa vanhemmista toimii etävanhempina. Tällainen vanhempi ei aina tule nähdyksi henkilönä, joka kantaa vastuuta lapsesta ja siksi jääkin usein näkemättä perheen ulkopuolisilta. Jotkut etävanhemmista ovat eron kautta päätyneet asemaansa, osa on sitä lapsen syntymästä saakka. Lapselle ei ole väliä onko vanhempi lähi- vai etävanhempi vaan jokainen vanhempi on tasa-arvoisessa asemassa. Tätä lapsen kokemusta vanhemmista tuleekin kunnioittaa. Etävanhemman tulee olla

mukana niin lapsen vakituksessa kodissa kuin muissa sosiaalisissa ympäristöissä koulun koulussa. (Jämsä 2008, 39-40.)

6.4.4 Apilaperheet

Apilaperheissä perhettä on alusta asti perustamassa enemmän kuin kaksi vanhempaa. Esimerkiksi mies- ja naispari voivat yhdessä perustaa perheen ja näin muodostaa apilaperheen. Apilaperheeseen voi kuulua myös kolme vanhempaa. Apilaperheet ovat keskenään hyvin erilaisia. Joskus perhe perustetaan ystävin kesken, joskus vanhemmat eivät tunne toisiaan entuudestaan. Apilaperhe on monille homoseksuaaleille miehille helpoin tie tulla vanhemmaksi. Parhaimmillaan apilaperhe on lapselle suuri rikkaus monen välittävän vanhemman ja isovanhemman ansiosta. Suurimmassa osassa suomalaisia apilaperheitä naisparit ovat lapsen lähivanhempia ja miehen toimivat etävanhempina. Suurin apilaperheiden ongelma kuitenkin on, että kaikkien perheen vanhempien asemaa ei voida juridisesti vahvistaa. Suomen lainsäädännön mukaan lapsella voi olla enintään kaksi vanhempaa. Apilaperheissä vanhemmat tekevät keskenään erilaisia aiesopimuksia esimerkiksi lasten asumisesta ja tapaamisista. Tällainen sopimus ei ole kuitenkaan sitova esimerkiksi tapaamisoikeuden toimeenpanevan viranomaisen näkökulmasta. Apilaperheissä kaikkien vanhempien välillä ei myöskään ole romanttista rakkautta, mikä yhteiskunnan silmissä on vielä vierasta. Etävanhemman ja yhden vanhemman tavoin apilaperheet jäävät palvelujärjestelmässä usein vielä huomiotta. (Jämsä 2008, 40-41)

7 OPETUSMATERIAALIN SYNTYMINEN

7.1 Ajatuksesta saduksi

Opinnäytetyössäni minulle oli tärkeää, että aihe koskettaisi itseäni tai lähipiiriäni. En miettinyt sitä, mitä muut siitä ajattelisivat tai kuinka hyvän arvosanan valmiista materiaalista saisin. Halusin aiheen vain olevan sellainen, josta itse innostuisin. Sateenkaariperhe-teema ei kuitenkaan heti tullut mieleeni vaan idean opinnäytetyöhöni sain tuttavaltani, joka henkilökohtaisen kokemuksen kautta piti asiaa ajankohtaisena. Asiaa tarkemmin mietittyäni, tulin siihen lopputulokseen, että parempaa aihetta opinnäytetyölleni ei olisi. En ehkä innostuisi mistään muusta aiheesta samalla tavalla.

Aihepiiriin paremmin tutustuessani tajusin, kuinka tärkeä ja ajankohtainen aihe todella on. Sateenkariperheiden määrä on jatkuvassa kasvussa ja mielestäni lapsilla on oikeus tietää ja oppia perheiden moninaisuudesta. Lisäksi yhdenkään lapsen ei tule joutua häpeämään omaa perhemalliaan, vaan jokaisella on oikeus tulla hyväksytyksi, tuli hän millaisesta perheestä tahansa. Valitettavaa on, että kaikissa perheissä ei suvaitsevuuutta opeteta. Siksi halusinkin tuottaa materiaalin, joka antaisi jokaiselle lapselle mahdollisuuden kuulla perheiden moninaisuudesta. Samalla se antaisi mahdollisuuden jokaiselle perheelle tulla näkyväksi.

Halusin materiaalin olevan mahdollisimman monen lapsen ulottuvilla. Tämän vuoksi päädyin tuottamaan kouluihin suunnatun sateenkaariperheitä koskevan opetusmateriaalin. Tietenkään en voinut tuottaa materiaalia, joka palvelisi kaikkia alakouluikäisiä. Materiaalin suuntasinkin 1.-2.- luokkalaisille. Tutustuttuani kohderyhmääni tarkemmin, tulin siihen tulokseen, että parhaiten 1.-2. luokkalaisia palveleva materiaali olisi satukirja. En luottanut kuitenkaan omiin kirjoituskykyihini niin paljoa, että olisin jättänyt kaiken informatiivisuuden vain sadun varaan. Niinpä päätin sisällyttää opetusmateriaaliin myös vähän tietoa sateenkaariperheistä sekä valmiita vinkkejä opettajille siihen, miten opettajat voivat sadun luettuaan alkaa aihetta käsittelemään.

Esittäessäni aihevalintaani opettajille sain palautetta siitä, että aiheen arkaluontoisuuden vuoksi sen vieminen kouluihin saattaa olla haasteellista. Opettajat saattavat olla huolissaan siitä, etteivät lasten vanhemmat hyväksy sateenkaariperheiden ja muun moninaisuuden käsittelyä. On kuitenkin hyvä muistaa, että jo yhdenvertaisuuslain mukaan kasvattajan tulee luoda käänteitä, jotka ehkäisevät syrjintää ja edistävät yhdenvertaisuutta (Karvinen 2008, 193). Tämä Marita Karvisen kirjoitus sai minut kuitenkin vakuuttuneeksi siitä, että sateenkaariperheet ansaitsevat tulla tutuiksi myös koulumaailmassa. Sateenkaariperheitä on ja tulee olemaan ja jokaisen vanhemman lapset tulevat niistä kuulemaan ennemmin tai myöhemmin. Koulu on turvallinen ympäristö, jossa henkilökunnan tulee laittaa omat arvonsa ja mielipiteensä taka-alalle ja opettaa faktoja, joten mikä olisi parempi paikka perheiden moninaisuuden käsittelylle.

7.2 Sadun kirjoitus ja kuvitus

Satua ja sen sisältöä miettiessäni lähdin liikkeelle keräämällä tietoa 1.-2.-luokkalaista. Lisäksi olin yhteydessä yhteistyökumppaniini ja otin huomioon myös heidän toiveensa koskien materiaalia. Yhteyttä otin myös muutama sateenkaariperheeseen ja selvitin heidän toiveitaan materiaalin suhteen. Alusta asti selkeää oli, että satu ei saa olla vain tietoisuutta sateenkaariperheistä, vaan sen tulee olla selkeästi lapsille suunnattu satu. En kuitenkaan halunnut tehdä sadusta täysin fiktiivistä, koska se olisi mielestäni vienyt uskottavuutta sadun tärkeältä sanomalta. Lisäksi keräsin tietoa saduista, niiden rakenteesta sekä käytöstä.

Tärkeää ei mielestäni myöskään ollut se, että sadussa esiintyvät termit kuten sateenkaariperhe tai homoseksuaali. Tärkeämpänä pidin sitä, että lapset ymmärtäisivät, että erilaisia perheitä on olemassa, mutta jokainen perhe on yhtä tärkeä. Halusin, että sadussani tapahtuu aivan arkisia asioita, perheessä jossa vanhemmat ovat samaa sukupuolta. Tarkoitukseni ei ollut sadussa vastata kysymykseen, mikä on sateenkaariperhe. Satuni jättää paljon vastuuta myös opettajalle. Sateenkaariperhe-teema kulkee koko sadun läpi niin sanottuna kantavana voimana, sadun taustalla. Lukemisen jäl-

keen, opettajan tulee käsitellä asiaa, joko antamieni esimerkkien kautta tai jollain muulla tavalla.

Ennen kirjoittamisprosessin alkua, tutustuin myös moniin lastenkirjoihin. Kirjaston tarjonta sateenkaariperheitä käsittelevistä kirjoista ei ollut päätä huimaava. Yhteistyökumppaniltani olin kuitenkin saanut neuvoksi tutustua Pija Lindabaumin lastenkirjoihin. Hänen kirjoissaan käsitellään vaikeitakin asioita niin, ettei niistä puhuta niiden oikeilla nimillä. Esimerkiksi kirjassa Ella ja lempparieno, eno esittelee Ellalle uuden miespuolisen ystävänsä. Kirjasta ei missään vaiheessa käy ilmi enon homoseksuaalisuus, mutta todellisuudessa aikuinen sen ymmärtää. Lapset eivät välttämättä asiaa kuitenkaan huomaa vaan aikuinen, joka kirjaa lapselle lukee voi halutessaan käsitellä asiaa lapsen kanssa.

Kerättyäni mahdollisimman paljon tietoa asiasta, pääsin vihdoinkin kirjoittamaan. Momen yrityksen ja erehdyksen kautta sain vihdoinkin valmiiksi lopullisen satuni. Kirjoittamisprosessi ei ollut helppo, sillä päässäni pyörivät jatkuvasti ajatukset siitä, onko satu liian informatiivinen tai keskittykö se liikaa epäolennaiseen. Lopuksi tulin kuitenkin siihen tulokseen, että tärkeintä on opettajan tapa käsitellä asiaa sen jälkeen, kun satu on luettu. Tämän vuoksi mietin tarkkaan myös niitä vinkkejä, jotka opettajia varten satuun lisäsin.

Lapsille suunnatussa sadussa tärkeää on myös kuvitus. Halusin kuvituksen olevan selkeästi lastenkirjamainen, värikäs ja iloinen. Katsoinkin parhaaksi jättää kuvituksen sellaisen ihmisen vastuulle, joka sen todella osaa. Sadun kuvittikin hyvä ystäväni.

8 POHDINTAA OPETUSMATERIAALISTA

Opetusmateriaalin kirjoittaminen ja tuottaminen ei ollut itselleni mikään helppo työ ja välillä mietinkin, olenko valinnut liian ison ja haasteellisen työn. Kärsivällisyydellä ja päättäväsyydellä sain kuitenkin opetusmateriaalini valmiiksi. Sadun kirjoitusprosessi oli varmasti haasteellisin vaihe koko projektissa ja sen parissa vietinkin paljon aikaa. Satuja tuli kirjoitettua ja hylättyä useampi, mutta lopulta olen tyytyväinen satuuni. Täydellinen se ei vielääkään ole, mutta en usko, että se koskaan sellainen tulisi olemaan. Onneksi keräsin ennen kirjoittamisen alkua kattavasti tietoa sateenkaariperheistä sekä 1.-2.- luokkalaisista. Uskon, että ilman tätä tietoa, en olisi saanut minikään laista tuotosta aikaiseksi. Kuvituksen jätinkin sitten suosiolla ystävälleni.

Jälkikäteen kun mietin, mitä olisin voinut tehdä toisin, nousee mieleeni moniakin asioita. Olisin voinut aloittaa opetusmateriaalin ja koko opinnäytetyön tekemisen paljon aiemmin, jolloin olisin pystynyt panostamaan siihen vieläkin enemmän. Valitettavasti ajan puutteen vuoksi, en ehtinyt luetuttaa materiaaliani opettajilla. Tästä syystä en myöskään saanut heiltä kommentteja materiaalista. Toivon kuitenkin, että joku sen vielä tekee, jos en minä niin joku muu. Lopulliset kommentit valmiista sadusta jäivät puuttumaan myös Sateenkaariperheet ry:ltä, sillä kesken opetusmateriaalini kirjoittamisen järjestössä tapahtui henkilöstömuutoksia, jonka seurauksena kukaan ei tuntunut enää tietävän opinnäytetyöstäni mitään. Toki tämäkin olisi ollut estettävissä, mikäli olisin lopullisen materiaalini kanssa ollut aikaisemmin liikenteessä. Aion kuitenkin yhä olla yhteydessä järjestöön ja odottaa heidän kommenttejaan ja parannusehdotuksiaan. Kaiken kaikkiaan olen lopulta tyytyväinen opetusmateriaaliini. Mielestäni se toimii hyvänä apuvälineenä opettajille. Ennen kaikkea olen tyytyväinen siihen, että lopulta sain materiaalini valmiiksi. Suuri kiitos kuuluu myös ystävälleni, joka teki satuun täydellisen kuvituksen.

Itse kirjoitusprosessista opin ainakin sen, kuinka vaikeaa on tuottaa erilaisuudesta kertova satu ilman, että erilaisuus nousee pääasiaksi. En halunnut, että sadustani saa sellaisen kuvan, että sateenkaariperheet ovat jotakin outoa ja erilaista. Halusin, että lapset ymmärtävät, että arki on samanlaista myös sateenkaariperheissä. Mielestäni

onnistuin tässä tavoitteessa hyvin. Odotettua vaikeampaa oli myös keksiä sellaisia tapoja asian käsittelyyn, jotka sopisivat kohderyhmälle ja joita opettajat osaisivat käyttää ilman, että asian käsittelystä tulee vain tiedon jakamista.

Jatkossa toivoisin, että samankaltaisia materiaaleja alettaisi tuottamaan enemmän. Lisäksi toivon tietenkin, että joku testaisi materiaalini käytännössä ja saisi sen toimivuudesta palautetta. Toivottavasti jonain päivänä asiaa käsittelevää materiaalia ilmestyy kaikkien saataville. Oli se sitten minun tai kenen tahansa kirjoittamaa.

LÄHTEET

- Aho, L & Havu-Nuutinen, S. 2002. *Opetuksen toteuttaminen. Teoksessa O. Saloranta (toim.) Ensimmäiset kouluvuodet – Perusopetuksen vuosiluokkien 1-2 opetus. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy*
- Aidarova, L. 1991. *Opetus ja Lapsen kehitys. Kustannusliike Progress*
- Jämsä, J. 2007. *Kolmannen sektorin toimijat. Teoksessa P. Kuosmanen & J. Jämsä (toim.) Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveyspalveluissa. Helsinki: Edita Prima Oy*
- Jämsä, J & Kuosmanen, P 2007. *Sateenkaariperhe-kysely 2006. Teoksessa P. Kuosmanen & J. Jämsä (toim.) Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveyspalveluissa. Helsinki: Edita Prima Oy*
- Jämsä, J 2007. *Näkymättömistä perheistä sateenkaariperheiseksi – Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen lapsiperheet. Teoksessa K. Mustola & J. Pakkanen (toim.). Sateenkaari-suomi. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.*
- Jämsä, J 2008. *Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa J. Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi – Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS- kustannus*
- Jämsä, J. 2009. *Sateenkaariperheiden lasten hyvinvointi. Teoksessa J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino*
- Karvinen, M. 2008. *Koulu. Teoksessa J. Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi – Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS- kustannus*
- Karvinen, M 2008. *Miten puhua perheiden moninaisuudesta eri-ikäisten lasten kanssa? Teoksessa J. Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi – Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS- kustannus*
- Mannerheimin lastensuojeluliiton *www- sivut n.d. Vanhempainnetti. Viitattu 13.4.2012. www.mll.fi*
- Mäkelä, H n.d. *Miten satu syntyy – eli kymmenen askelta sadun maailmaan. Ylen kulttuurikunto *www-sivut. Viitattu 13.4.2012. www.kulttuurikunto.yle.fi/etusivu**
- Opetushallituksen *www- sivut 2012. Viitattu 13.4.2012. www.oph.fi**
- Oulun kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma *www- sivut 2004. Viitattu 13.4.2012. www.oulunopetussuunnitelma.com**
- Ylönen, H. 2000. *Loihditut linnut – Satujen merkitys lapselle. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi*

MAISAN PERHE

Kirjoittanut; Hanna Salo
Kuvittanut; Sini Rautio
2012

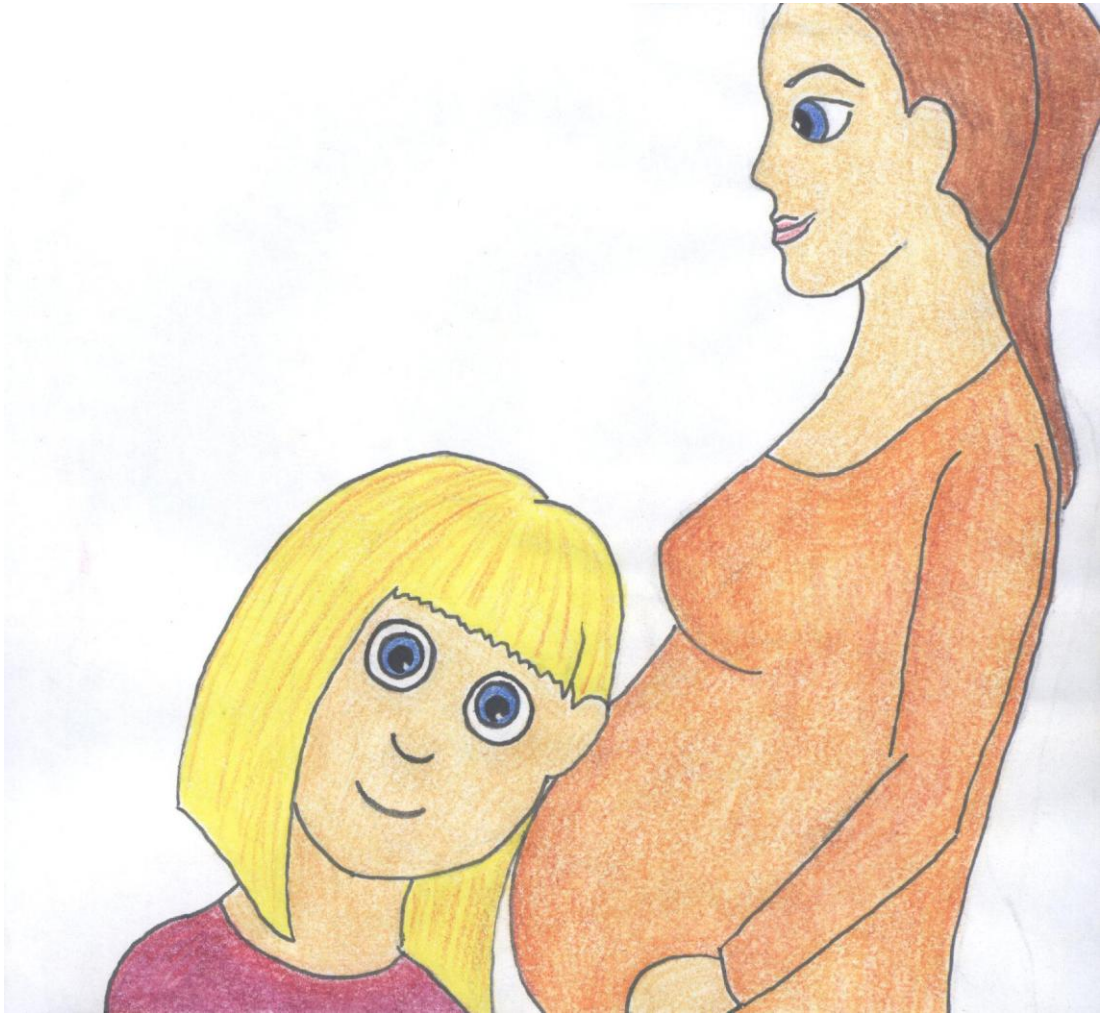

Sateenkaariperheet

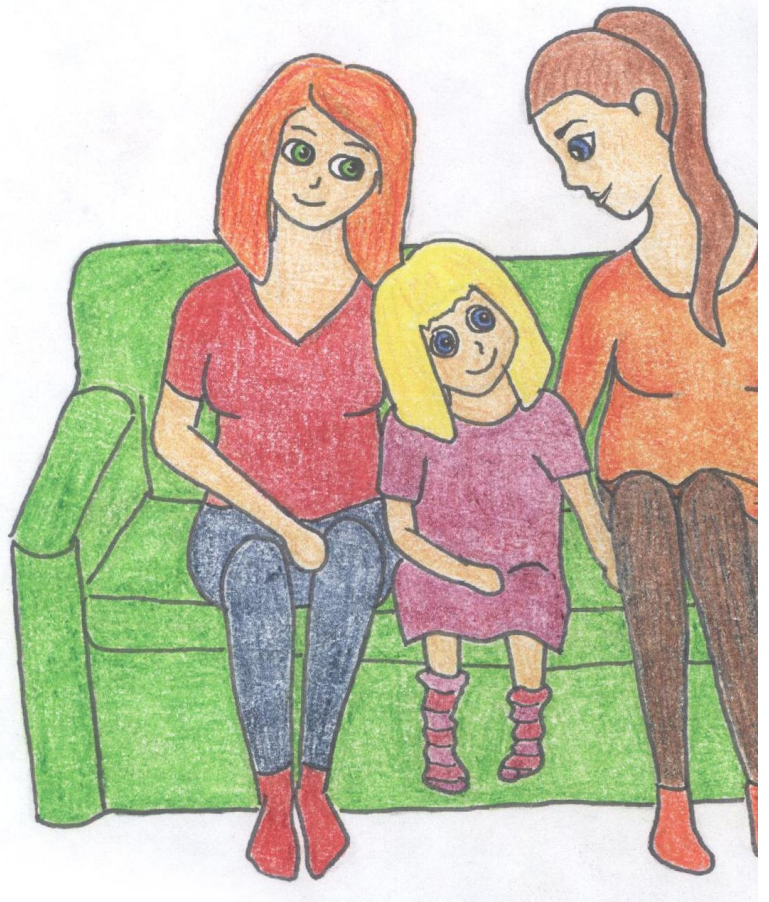
Sateenkaariperheiksi luetaan kaikki seksuaalivähemmistöihin kuuluvat perheet ja perheet, jotka haluavat ylittää perinteiset sukupuoliroolit ja perinteisen perhemallin. Sateenkaariperheitä on monenlaisia. Sateenkaariperheet voivat elää ydinperheinä, uusperheinä, yhden vanhemman perheinä, etävanhemman perheinä tai apilaperheinä. Ydinperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa on lapsi ja kaksi vanhempaan. Uusperheessä lapset ovat tulleet toisen vanhemman elämään toisen vanhemman kautta. Yhden vanhemman perheissä on lapsi ja yksi vanhempi. Etävanhemman perheillä tarkoitetaan perheitä, joissa osa vanhemmista toimii etävanhempina. Apilaperheillä tarkoitetaan perheitä, jossa perhettä on alusta asti perustamassa useampi kuin kaksi vanhempaan.

Sateenkaariperheiden määrä on jatkuvassa kasvussa ja perheiden ja lasten kanssa työskentelevät ammattilaiset tulevat yhä enemmän olemaan tekemisissä heidän kanssaan. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että ammattilaiset hankkivat tietoa ja valmiuksia kohdata sateenkaariperheitä. Tärkeää on huomata, että arki jokaisessa perheessä, perhemallista riippumatta on samanlaista arkisten asioiden hoitoa sekä pieniä iloja ja suruja.

Toivonkin, että tuottamani opetusmateriaali toimii ohjenuorana ja apuvälineenä opettajille, jotta heidän olisi helpompi alkaa sateenkaariperheitä käsittelemään. Sadun luettuaan opettajan on helpompi alkaa keskustelemaan aiheesta luokassa ja valmiiden vinkkien ja tehtävien kautta opettajien saattaa olla helpompi siirtyä aiheen pariin.

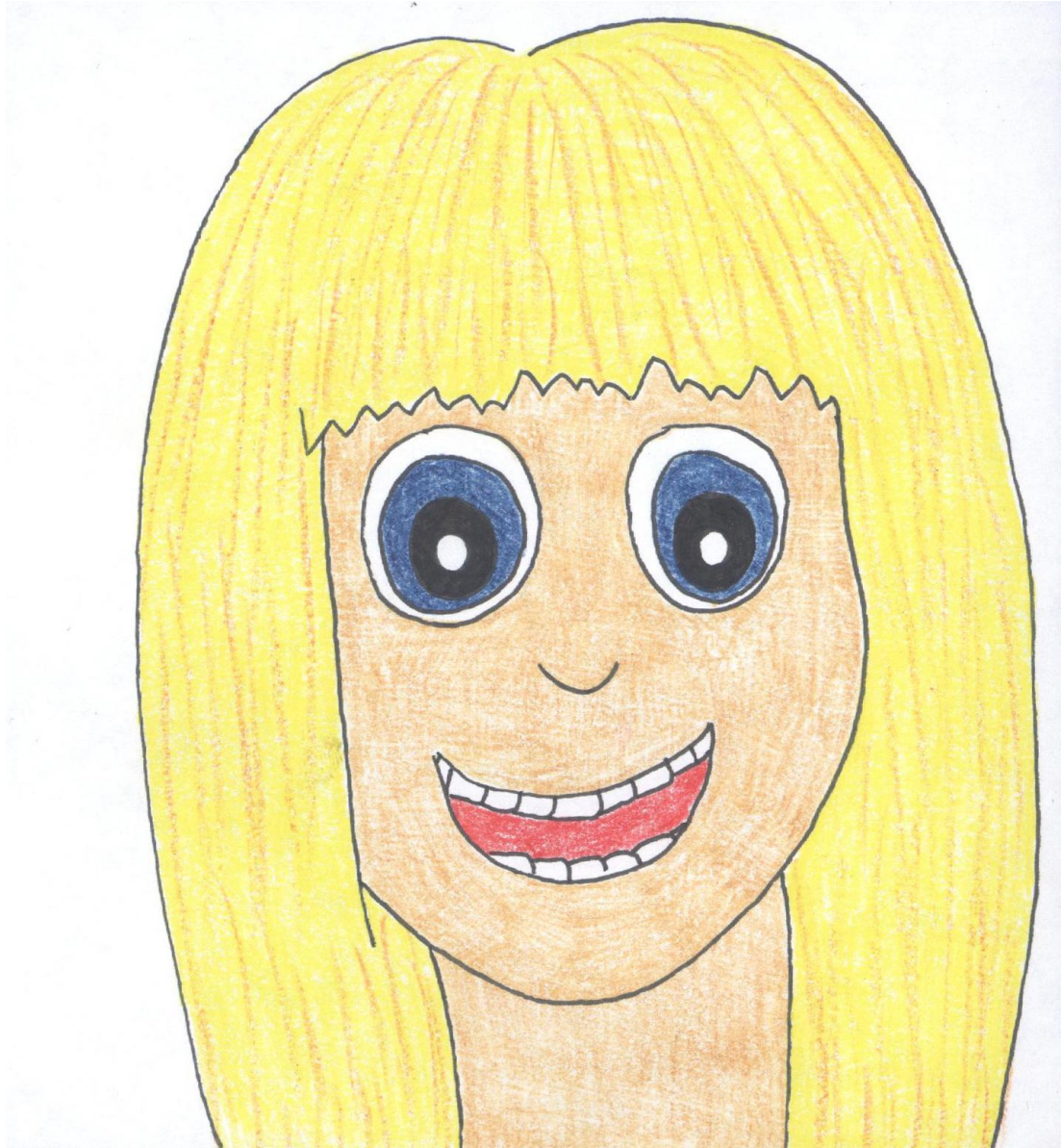

Maisa painaa korvansa Stella-äidin suurelle vatsalle. Hänestä on kiva kuunnella, kun vauva potkii. Välillä vauva ei tee mitään, se vaan on ja möllöttää. Joskus se ärsyttää Maisaa. - Noh mitäs sieltä kuuluu?, Riikka-äiti kysyy ja istuu Maisan ja Stella-äidin viereen. - Ei mitään, ehkä vauva nukkuu , Maisa huokaa.

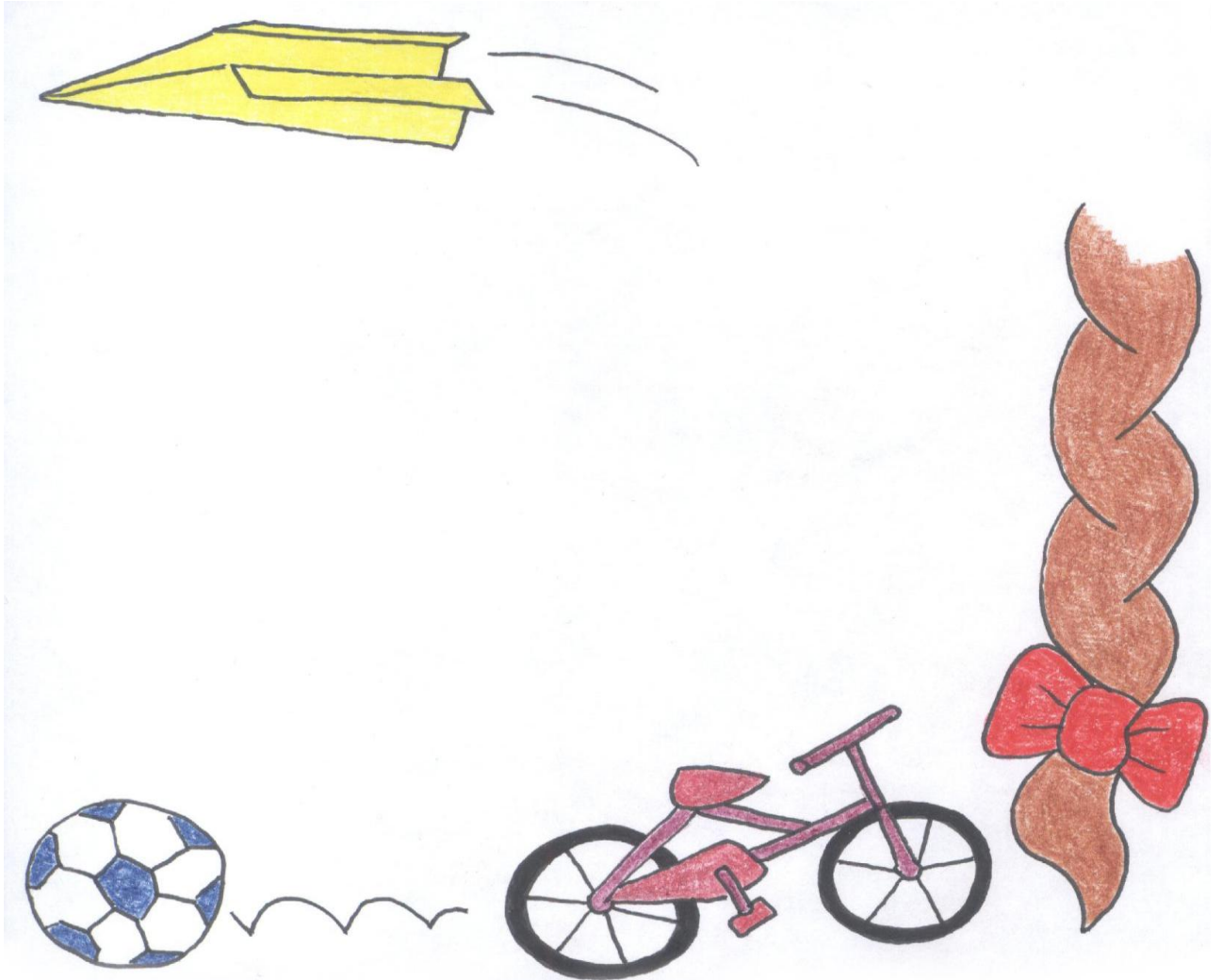
Niin, Maisa on saamassa pikkusisarta. Yhtenä päivänä Maisan äidit vain ilmoittivat, että Maisa saa pikkuveljen tai -siskon. Aluksi se ärsytti Maisaa, hän ei halunnut jakaa äitejään kenenkään kanssa. Sitä paitsi vauvat vain itkevät ja itkeminen ärsyttää Maisaa. Hän myös rakastaa kelliä Riikka-äidin ja Stella-äidin kanssa sängyssä niinä aamuina, kun ei tarvitse mennä kouluun, eikä sänkyyn mahdu enää neljättä.

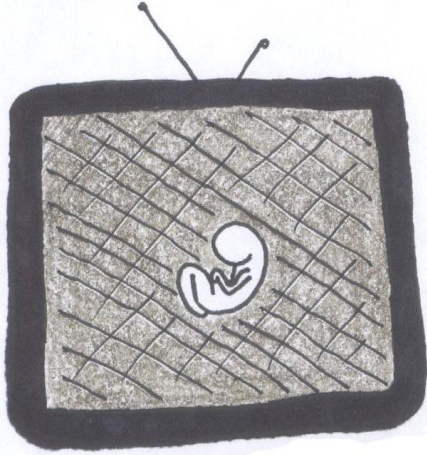
Riikka-äiti ja Stella-äiti kuitenkin selittivät Maisalle, että rakastavat tätä yhtä paljon vauvan syntymänkin jälkeen. He vain rakastavat toisiaan niin paljon, että halusivat vielä toisen lapsen. Nykyään Maisaa ei enää ärsytä vauvan tuleminen, päinvastoin. Maisa toivoo kovasti, että saisi pikkusiskon, koska hän leikkisi paljon mielummin nukeilla kuin autoilla.

Koulussa Maisa on kertonut kaikille, että hänestä tulee maailman paras isosisko. Hän opettaa pikkusisarensa ajamaan pyörää ja potkimaan palloa aivan kuten Riikka-äiti ja Stella-äiti ovat hänelle opettaneet. - Sitten minä näytän sille myös miten taitellaan lennokkeja ja tehdään nukeille letterejä, Maisa ilmoittaa koko luokan kuullen.

Kerran Maisa oli Riikka-äidin ja Stella-äidin kanssa neuvolassa. Maisa ei ymmärtänyt, mitä aikuiset siellä juttelivat, mutta hänestä oli mahtavaa kuunnella kuinka vauvan sydän sykki. Lisäksi siellä oli laite, josta vauvan saattoi nähdä, oikeastaan Maisa ei ymmärtänyt siitäkään mitään.

Mutta Riikka-äiti ja Stella-äiti näyttivät ymmärtävän. Molemmat itkeä pillittivät kuin pikkulapset, se oli Maisasta hassua. Aluksi hän kyllä luuli, että Riikka-äidillä ja Stella-äidillä oli jokin huonosti, mutta sitten äidit selittivät, että he ovat niin onnellisia, että itkettää. Sitten Maisakin yritti itkeä, olihan hänkin onnellinen.

Tänään Maisan luo on tulossa paljon vieraita. Riikka-äidin ja Stella-äidin kaverit haluavat juhlia vauvaa. Vieraille on leivottava kauheasti herkkuja. Se ei häiritse Maisaa, sillä hän pitää leipomisesta. Stella-äiti on tosi taitava leipoja ja Riikka-äitikin yrittää aina parhaansa.

Riikka-äiti yrittää muotoilla kuorrutuksesta sydäntä kakun päälle. Maisaa naurattaa äidin keskittynyt ilme, hän näyttää niin hauskalta. Lopulta Stella-äiti menee auttamaan. Hän muotoilee hetkessä sydämen kakkuun. Aluksi Riikka-äitiä vähän harmittaa, mutta lopulta hän puhkeaa nauramaan ja suttaa lopulla kuorrutteella Stella-äidin naaman.

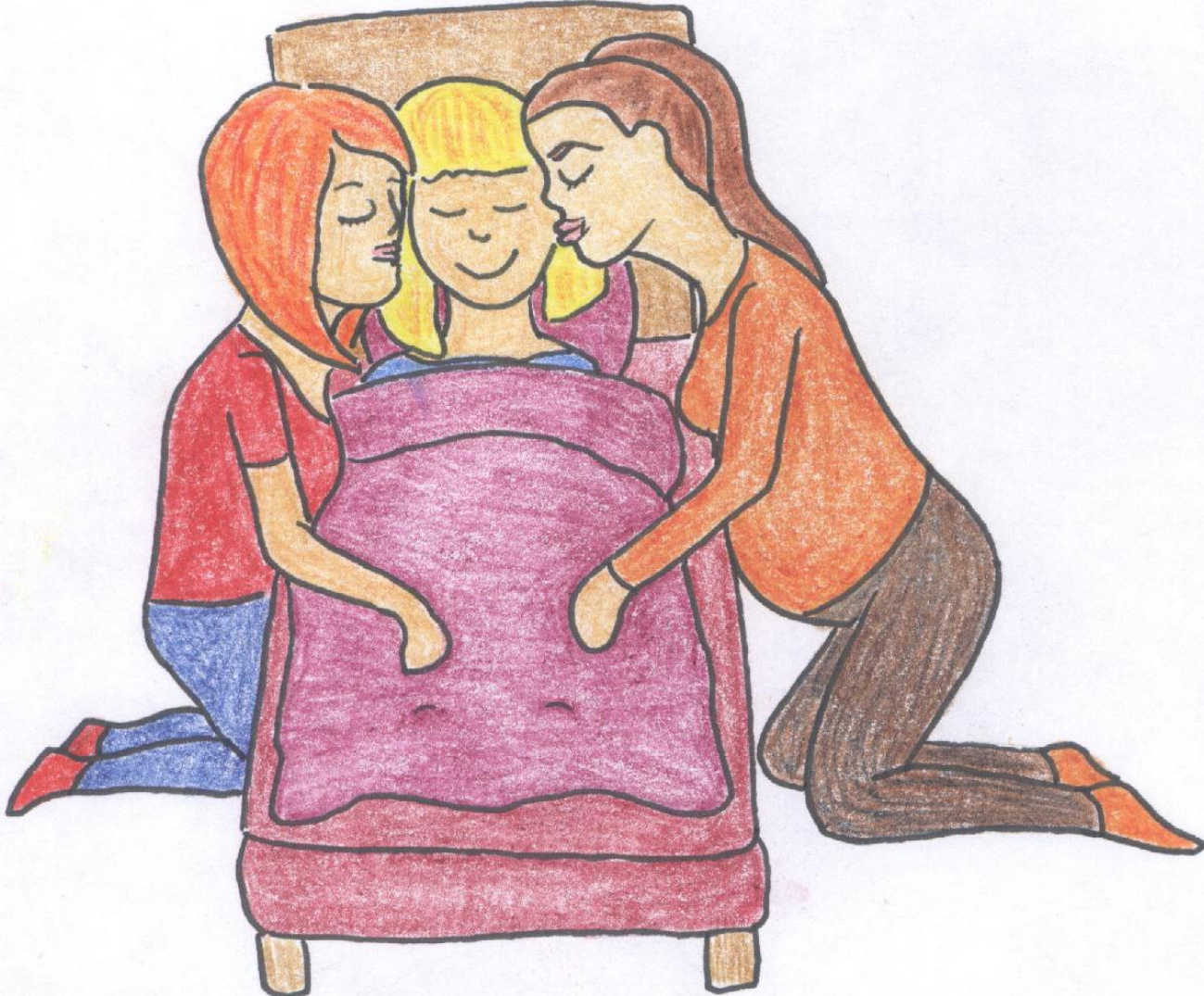

Myös pappa ja Eelis-eno ovat tulossa juhliin. Maisa pitää Eelis-enosta kovasti. Joka kesä Eelis-eno vie Maisan rannalle kalastamaan. Silloin he nukkuvat teltassa ja paistavat nuotiolla makkaraa. Se on Maisasta kivaa. Kaikkien kivointa on kuitenkin se, kun Eelis-eno kertoo nukkumaan mennessä tarinoita. Joskus ne ovat niin jännittäviä, että Eelis-enon täytyy jättää taskulamppu päälle, kunnes Maisa on nukahtanut. Eelis-eno on luvannut, että vauvakin voi tulla mukaan, kunhan se ensin vähän kasvaa.

Juhlien loputtua he kaikki kolme ovat ihan väsyneitä. Vauva sai kamalan paljon vaatteita ja leluja ja kaikenlaisia vempaimia, joita Maisa ei tunnistanut. Eelis-eno toi Maisalle uuden jalkapallon, koska vanha osui naulaan ja puhkesi. Kello on jo niin paljon, että Maisan täytyy mennä nukkumaan. Riikka-äiti ja Stella-äiti tulevat peittelemään hänet sänkyyn. - Hyvää yötä Maisa, Riikka-äiti ja Stella-äiti kuiskaavat Maisalle. Sitten he muiskauttavat suuret pusut Maisan poskelle. - Me rakastamme sinua, he kuiskaavat lopuksi. Maisakin rakastaa äitejään paljon.

Aamulla Maisa herää aikaisin. Hän on innoissaan, sillä Riikka-äiti on luvannut viedä hänet testaamaan uutta jalkapalloa. Stella-äiti ei voi tulla mukaan, sillä hänen vatsansa on jo niin suuri. Maisasta Stella-äiti näyttää hassulta. Maisa tietää, että Riikka-äiti näytti yhtä hassulta kuin Stella-äiti nyt, silloin kun Maisa oli hänen mahassaan, Maisa on nähnyt valokuvista. Joskus Stella-äidin selkä on niin kipeä, että Riikka-äiti joutuu hieromaan sitä pitkän tovin. Mutta Maisa tietää, että jos rakastaa toista oikein paljon, haluaa auttaa tätä kaikissa asioissa. Ja Maisa tietää, että Riikka-äiti rakastaa Stella-äitiä kovasti.

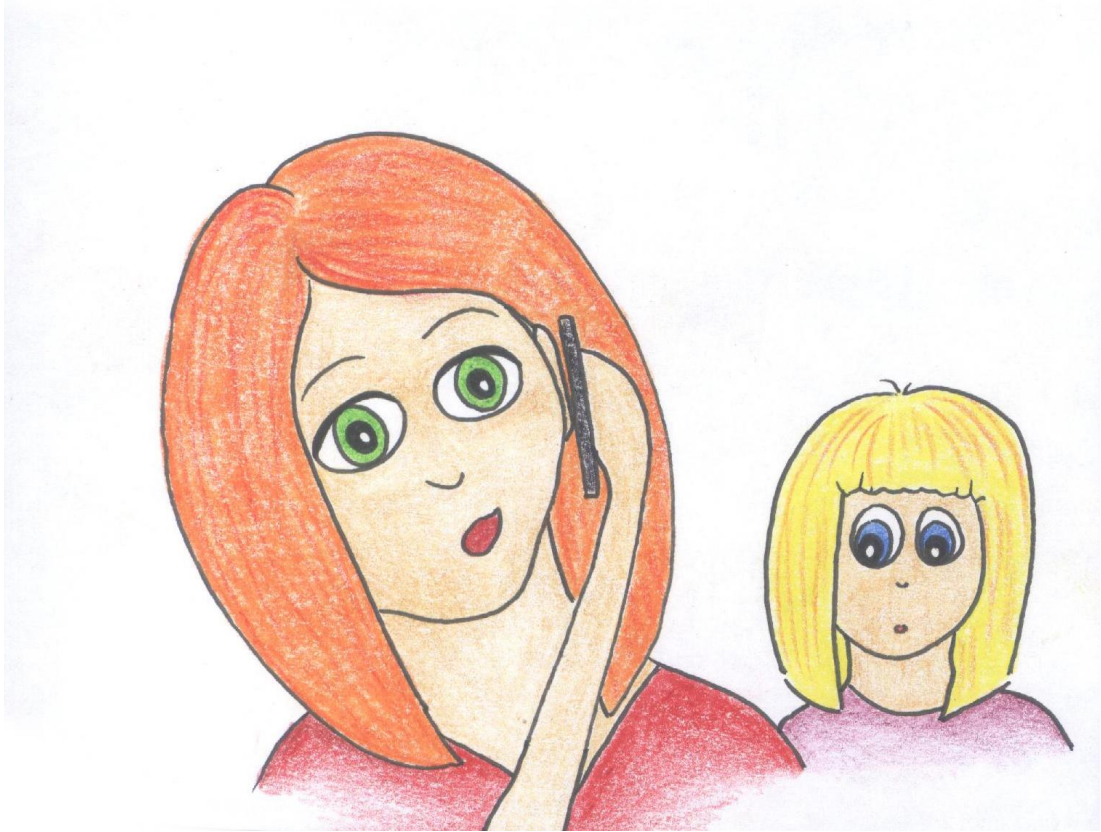

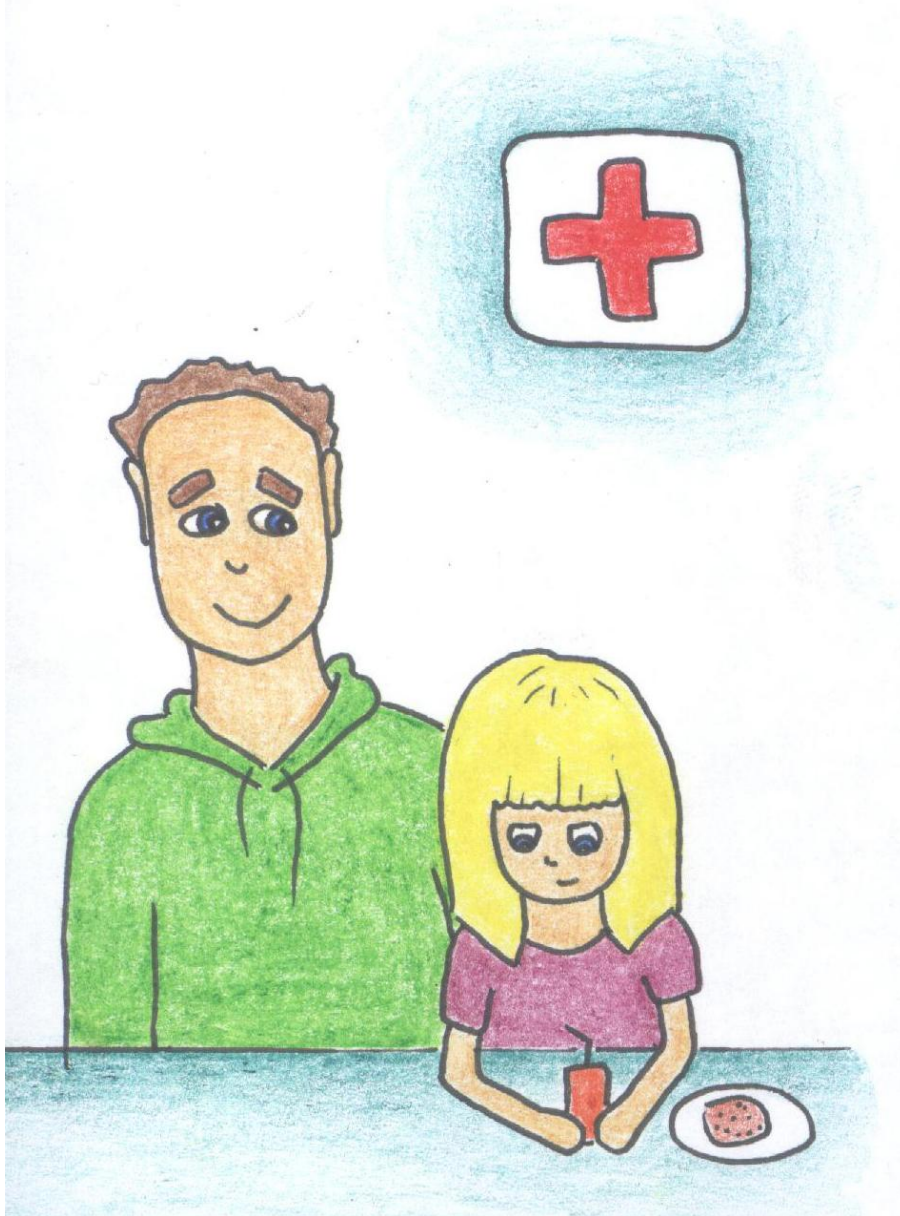
Pelikentällä on paljon muitakin lapsia. Maisaa se ei haittaa, sillä hän tykkää pelata muiden lasten kanssa. Yleensä Riikka-äiti menee maaliin ja Maisa ja muut lapset potkivat palloa hänelle. Muidenkin lasten mielestä Maisan Riikka-äiti on paras maalivahti, jopa parempi kuin Rikun isä vaikka tämä potkaiseekin pallon pidemmälle. Maisa on hyvä potkaisemaan ja vain harvoin Riikka-äiti saa pallon kiinni.

Nyt pelin keskeyttää kuitenkin Riikka-äidin puhelin. Stella-äidin synnytys on käynnistynyt ja hän on Eelis-enon kanssa matkalla sairaalaan. Maisa ei tiedä mitä käynnistyminen tarkoittaa, mutta Riikka-äiti selittää hänelle, että nyt vauva on tulossa. He kiihuhtavat autoon ja lähtevät kaasu pohjassa kohti sairaalaa.

Sairaalassa Eelis-eno odottaa jo Maisaa ja Riikka-äitiä. Riikka-äiti kiiruhtaa Stella-äidin tueksi ja Maisa menee Eelis-enon kanssa kahvioon. Eelis-eno ostaa Maisalle pillimehun ja hillomunkin. Maisaa jännittää ihan kamalan paljon. Salaa mielessään Maisa toivoo kovasti, että vauva olisi tyttö, mutta hän ei sano sitä ääneen, sillä Riikka-äiti ja Stella-äiti ovat sanoneet, ettei sillä ole väliä. Aika kuluu kamalan hitaasti. Lopulta Riikka-äiti tulee kahvioon. Hänen silmänsä ovat punaiset ja Maisa tietää, että hän on itkennyt, taas siksi että on onnellinen.

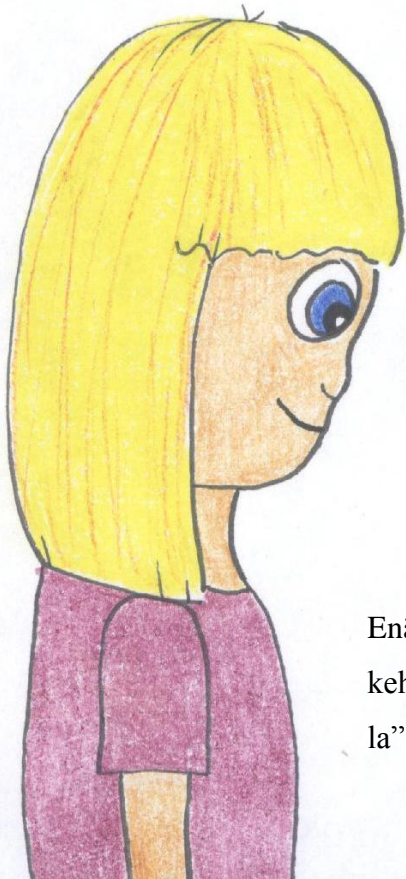
Maisa ja Eelis-eno seuraavat Riikka-äitiä huoneeseen, jossa Stella-äiti odottaa vauvan kanssa. Maisa ei malta odottaa, että näkee vauvan. - Onpas se ruttuinen, Maisa huudahtaa innoissaan. Hän ei ole varma onko vauva poika vai tyttö, eikä hän kehtaa kysyä. - Maisa tässä on pikkuveljesi, Stella-äiti sanoo. Veli, Maisa ajattelee. Häntä harmittaa vähän, ettei vauva olekaan tyttö. Mutta pikkuveli on niin suloinen, ettei Maisa kerkeä ajattelemaan asiaa.

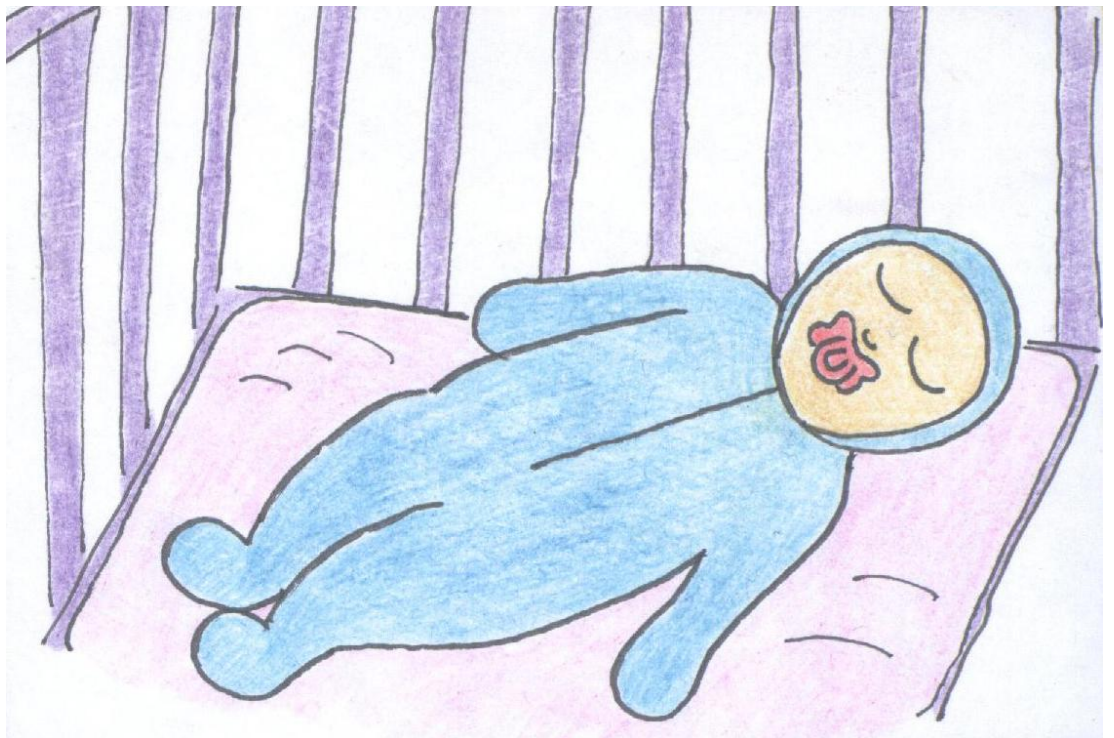

Muutaman päivän päästä Stella-äiti ja Riikka-äiti saavat tuoda pikkuveljen kotiin. Maisa ja Eelis-eno ovat askarrelleet tervetuloa-kyltin vauvalle. Maisa ei muistanutkaan kuinka pieni vauva on. Se vain nukkuu ja sitten sen vaippa täytyy vaihtaa ja sille täytyy antaa ruokaa. Sitten se taas nukkuu.

Enää Maisaa ei harmita, että saikin pikkuveljen. Illalla Maisa katsoo kehossa nukkuvaa pikkuveljeään. ”Noh leikkiväthän pojatkin nukeilla” – Maisa miettii itsekseen.

Miksi sateenkaariperheitä tulisi käsitellä koulussa

Lapset viettävät paljon aikaansa koulussa. Tärkeää onkin, että koulu on sellainen paikka, jossa lapset tuntevat tulevansa hyväksytyksi sellaisina kuin ovat ja jossa heitä arvostetaan. Tärkeää hyväksytyksi kokemisessa on se, että lapsen perhekin hyväksytään. Tämä johtuu siitä, että suuri osa lapsen itsearvostuksesta liittyy pitkälti siihen, arvostetaanko hänen perhettään. Lapselle oma perhe on aina paras ja tavallisin perhe, eikä lasta tule koskaan pitää irrallisena perheestään. Lapsi kokee itsensä hyväksytyksi vasta kun hänen perheensäkin tulee näkyväksi. Tästä syystä koulussa tulisi käsitellä kaiken laisia perheitä. Jokaisella lapsella tulee olla oikeus olla ylpeä omasta perheestään, perheen perhemallista riippumatta.

Miten sateenkaariperheitä voidaan käsitellä lasten kanssa

Tärkeää perheiden moninaisuuden käsittelyssä on, ettei käsittelyä jätetä vain yhdelle tunnille vaan sitä voidaan käsitellä jokaisen oppiaineen yhteydessä. Jokaisella opettajalla tulisikin olla jonkinlainen tieto siitä, mitä sateenkaariperheet ovat. Opettajan on hyvä muistaa, että monet sateenkaariperheet kertovat mielellään perhemallistaan, mikäli opettaja siitä vain kysyy. Aina on parempi kysyä tyhmää, kuin tehdä oletuksia kysymättä. Aina tulee kuitenkin muistaa, että jokainen perhe on omanlaisensa. Opettajan on hyvä myös tiedostaa, että sateenkaariperheen lapset eivät tarvitse erityiskohdeltua perhemallinsa takia.

Opettajan olisi hyvä tehdä sekä oppilaille että vanhemmille selväksi, että koulussa jokaista perhettä kohdellaan tasavertaisesti. Lasta saattavat hämmentää jos ihmiset kysyvät häneltä outoja kysymyksistä hänen hänelle normaalista perheestään. Lapsen vastuulla ei koskaan saisi olla ns. ”kaapista tulo” vaan vanhempien ja opettajan tulee tehdä yhteistyötä asian käsittelemiseksi. Jokaisella lapsella on oikeus puhua perheestään ja tuoda se näkyville ilman pelkoa tai hämmennystä.

Opettaja voi käyttää puheessaan ja opetuksessaan sellaisia esimerkkejä, jotka kattavat kaikkien lasten perhemallit. Opettajan tulee antaa puheissaan jokaiselle oppilaalle

tilaa tuntea, että heidän huomioidaan omana itsenään. Perheiden monimuotoisuuden tulisi näkyä koulussa ja opetuksessa.

Opetusmateriaalin käyttö

Opetusmateriaali on tarkoitettu opettajan apuvälineeksi sateenkaariperheiden käsitteilyyn. Se ei ole varsinainen tietoisuus sateenkaariperheistä, vaan sadun luettuaan opettajan on tarkoitus käydä satua luokan kanssa läpi. Materiaalia ei myöskään ole tarkoitettu millekään tietylle oppitunnille tai oppiaineelle, vaan sitä voidaan käyttää esimerkiksi jos luokassa on sateenkaariperheen lapsi. Opettaja voi oman harkintansa mukaan käyttää materiaalia, kun hänestä siihen on aihetta tai halutaan puhua perheiden moninaisuudesta.. Toivottavasti materiaali helpottaa puhumista myös muistakin valtavirrasta eroavista perheistä. Tärkeää on, että opettaja todellakin käsittelee satua ja asiaa sadun lukemisen jälkeen.

Vinkkejä sateenkaariperheistä puhumiseen

Seuraavassa muutamia keskustelun alkuja ja tehtäviä, joiden kautta sateenkaariperheistä puhuminen toivottavasti helpottuu.

”Ketä Maisan perheeseen kuuluu?”

”Eroaako Maisan perhe omastasi?” ”Jos, niin miten?”

”Mitä haluaisit kysyä Maisan perheestä?”

(Esim. Missä isä, miten voi olla kaksi äitiä. Vastaus esimerkkejä: Maisalla on kaksi äitiä eikä yhtään isää, Maisan äidit rakastavat toisiaan niin paljon, että halusivat hankkia lapsen. Joskus kaksi naista rakastaa toisiaan niin paljon, että haluavat perustaa yhdessä perheen ym.)

”Ketä sinun perheeseesi kuuluu” (Voidaan esimerkiksi piirtää tai askarrella kuvia omasta perheestä tai erilaista perheistä. Lopuksi keskustellaan kuvista.)

”Millainen on hyvä perhe?” (Tärkeää muistaa lopuksi painottaa, että kaikki perheet ovat yhtä hyviä.)

Tärkeää on käydä keskustelua siitä, ettei ketään saa kiusata hänen perhemuotonsa vuoksi, vaan jokainen on yhtä tärkeä perheestään riippumatta. Kenenkään ei tarvitse olla samanlainen vaan kaikki saavat olla omanlaisiaan ja kaikki ovat silti yhtä tärkeitä ja arvokkaita.